

**Določitev izhodišč in opredelitev kriterijev za
oblikovanje prostorske zasnove območij, objektov in
naprav v prostorskih dokumentih**

3. faza: Predlog prostorske zasnove turizma

Naročnik: Urad Republike Slovenije za prostorsko planiranje
Dunajska 47, Ljubljana
Ministrstvo za znanost in tehnologijo
Slovenska 50, Ljubljana

Izvajalec: Inštitut za geografijo
Trg francoske revolucije 7, Ljubljana

Direktor IG:
dr. Marijan Ravbar

Odgovorni nosilec izvajalca:
prof.dr. Matjaž Jeršič

Ljubljana, november 1997

Projektna skupina

Avtor in odgovorni nosilec projekta
red. prof. dr. Matjaž Jeršič, dipl. geog.

Analiza strokovnih mnenj o turizmu po tujih virih
Dejan Cigale, dipl. geog.

Inventarizacija in analiza kazalcev
Marija Močivnik, dipl. geog.

Izdelava kart
Matjaž Skobir, dipl. ing. rač.

Uvodna pojasnila

Namen prostorskega planiranja turizma	4
Vsebina turističnih prostorskih zasnov	5
Specifičnosti prostorske zasnove turizma na državni in regionalni ravni	6
Struktura predložene prostorske zasnove turizma	7

Smotri in cilji prostorske zasnove turizma (predlog)

Smotri prostorske zasnove turizma	10
1. Varovati in negovati je potrebno doživljajsko (estetsko) privlačnost pokrajine ter intaktno okolje kot temeljni turistični kapital	11
2. Turistični razvoj naj se prednostno pospešuje v območjih z visoko turistično pokrajinsko ustreznostjo	13
3. Konkurenčno sposobnost slovenskega turizma je potrebno krepiti s kakovostno in raznovrstno ponudbo rekreacijskih objektov turističnih središč	14
4. Pri varovanju naravnih znamenitosti naj se upoštevajo tudi možnosti njihovega vključevanja v turistično ponudbo	16
5. Pri zaščiti, preurejanju in restavraciji spomenikov kulturne dediščine naj se upoštevajo tudi možnosti njihovega vključevanja v turizem	17

Obrazložitev in utemeljitev smotrov in ciljev

Obrazložitev in utemeljitev 1. smotra in ciljev	19
Obrazložitev in utemeljitev 2. smotra in ciljev	29
Obrazložitev in utemeljitev 3. smotra in ciljev	56
Obrazložitev in utemeljitev 4. smotra in ciljev	63
Obrazložitev in utemeljitev 5. smotra in ciljev	69

Kazalci o ustreznosti območij za planinstvo v okolici turističnih krajev (tabela)	30
Kazalci za vrednotenje rekreacijske ustreznosti naravnih in umetnih jezer in večjih ribnikov	36
Možnosti za kopanje v turističnih krajih (l.1997)	44
Delna merila razvrščanja urejenih smučišč za alpsko smučanje v ustreznostne stopnje	47
Ustreznostne stopnje urejenih smučišč za alpsko smučanje	48
Kazalci o urejenih smučiščih za alpsko smučanje in stopnje ustreznosti posameznih smučišč (stanje 1996)	49
Kazalci za vrednotenje ustreznosti rek za kajakaštvo in izhodiščni turistični kraji	52
Tipizacija prednostnih območij za rekreacijo na prostem v okolici gorskih turističnih krajev	55
Tipizacija turističnih krajev po stopnji opremljenosti z grajenimi športnimi objekti	62
Turistično pomembnejši naravni spomeniki v Sloveniji	65
Turistično pomembnejši kulturni in zgodovinski spomeniki v Sloveniji	72
Turistično pomembnejši muzeji in galerije	76
Turistično pomembnejši gradovi	78

Uvodna pojasnila

Namen prostorskega planiranja turizma

Množični razvoj turizma pobuja vedno večje zahteve po gradnji turistične infrastrukture (žičnice, smučišča, marine, pokrita in nepokrita kopališča, različni športni objekti, igrišča za golf, športna letališča (zabavišni parki), itd. in turistične superstrukture (različni nastanitveni in gostinski objekti). Množične oblike rekreacije na prostem pa terjajo vedno večje površine in silijo vedno močnejše v razmeroma naravna in ekološko občutljiva pokrajinska območja (obale in vodne površine, jezer, rek in morja, soteske, skalne stene, višinski pasovi ob in nad zgornjo gozdno mejo, redka biotopsko pomembna območja).

Vzporedno s tem se povečujejo problemi zaradi:

- prepletanj in navzkrižij pri rabi zemljišč tako znotraj rekreacije zaradi konkurence med posameznimi rekreacijskimi aktivnostmi, kot med rekreacijo in drugimi uporabniki prostora;
- povečane obremenitve okolja in domačega prebivalstva (ciljnih turističnih območij);
- tehničarje oziroma vizualne polucije pokrajine
- uničevanja redkih in pomembnih biotopov

Navedeni problemi pobujajo potrebo tudi po prostorskem planiranju turizma pri čemer stopajo v ospredje:

- usmeritve in ukrepi prostorskega planiranja pri kvantitativni in kvalitativni širitvi rekreacijske infrastrukture in rabe zemljišč, tako v obstoječih kot novih turističnih območjih;
- ukrepi za odpravljanje morebitne preobremenitve in zasičenja rekreacijskih območij.

Skupna prostorske zasnova naj bi pripomogla, da bi se namesto posameznih in kratkoročnih interesov po prostoru močnejše uveljavljale skupne in na dolgi rok naravnane usmeritve. Konceptualno, strateško planiranje namreč lahko koordinira različne interese ter jih oblikuje in prezentira kot celovito celoto. Z izdelano zasnovo turizma se lahko tudi ta dejavnost vključuje v celovito prostorsko strategijo kot enakovredna funkcija prostora.

Vsebina turističnih prostorskih zasnov

Primeri posameznih držav kažejo, da prostorske zasnove turizma v vsebinskem in organizacijskem smislu niso poenotene. Reševanje problemov, ki smo jih predhodno navedli se lahko veže na državni ali regionalni ter lokalni (občinski) nivo planiranja.

Na državni in regionalni ravni se najpogosteje obravnavajo naslednji vidiki oziroma vprašanja:

- katera območja so ustrezna za turizem in v kateri smeri naj se razvija. V tem sklopu se (če gre za širša turistična območja) izdvajajo prednostna območja ali/in težiščne točke (lokacije). Metodologije vrednotenja pokrajinske ustreznosti (na podlagi katerih se opredeljujejo prebivalstvena območja), so prav tako nepoenotene in prilagojene pokrajinam ter nivoju planiranja za katere so uporabljene. Občevaljaven metodološki instrumentarij vrednotenja torej ni razvit.

Drug vidik je razvojni in zajema predvsem naslednje vprašanja:

- kako naj se turistično območje opremi. Z naraščajočo ekspanzijo turizma, zlasti z obremenjavanjem pokrajine in stalnega prebivalstva ta aspekt izgublja na pomenu, namesto njega stopajo v ospredje vprašanja:
- kako preusmerjati, omejevati ali ustaviti problematičen turistični razvoj v prostoru. V zadnjem času so v sklopu strateških konceptov posebej izstopajoče usmeritve o omejevanju ekoloških obremenitev.

Analize v zvezi s turistično ponudbo, ki smo jih omenili v prvih dveh alinejah so torej namenjene iskanju odgovorov o prostorskih priložnostih in možnostih za nadaljni turistični razvoj, analize iz tretje alineje pa odgovoram o načinih usmerjanja za okoljsko in socialno ustrežnejši turistični razvoj.

Specifičnosti prostorske zasnove turizma na državni in regionalni ravni

Zasnova, ki jo obravnavamo v naši nalogi je namenjena planiranju na državni (regionalni) ravni. Čeprav so specifičnosti posameznih ravni prostorskega planiranja dokaj razjasnene, prihaja ob obravnavi planskih strokovnih podlag pogosto še vedno do razprav, iz katerih je očitno, da funkcija oziroma namen posameznih ravni planiranja ni dovolj razjasnen.

Prostorsko planiranje na državni (in običajno regionalni) ravni ne "pokriva površin" temveč "prostor", kar pomeni, da ne opredeljuje obliko rabe zemljišč za "vsak košček zemlje" (ali parcelo), temveč grobo ali shematično opredeljuje površine s pomembnejšimi prostorskimi funkcijami. Za področje turizma so na državni ravni pomembna grobo opredeljena območja s posebnimi turističnimi razvojnimi potenciali in območja za zaščito določenih pokrajin in za tiste rekreacijske aktivnosti za katere je intaktna pokrajina predpogoj. Pri prostorskem planiranju na državni (regionalni) ravni gre torej za globalno oziroma konceptualno stvarni, makroprostorsko (nadregionalno) indikativno planiranje.

Podcenjujoč odnos do te ravni planiranja temelji običajno na mnenju, da je zaradi svoje globalnosti in nejasnih povezav z ukrepi premalo obvezujoče. Ker so prostorskim zasnovam državne (regionalne) ravni običajno priložene tudi karte, se zastavlja vprašanje o njihovi vlogi. Karte na tej ravni nimajo direktnega pravnega učinka na rabo tal in služijo utemeljitvi in obrazložitvi zasnove. Prav kartografski del pa je posebej pomemben pri globalnem usklajevanju osnovnih funkcij prostora med posameznimi nivoji, saj predstavlja pomemben instrument pri povezovanju verbalnih ciljev s konkretnim prostorom. Zastavlja se še vprašanje o postopku priprave zasnove in s tem tudi tega gradiva. Predložena naloga je strokovni skupek predlogov in idej, ki naj se obdelata s strani odgovornih upravnih organov in političnih oblasti.

Predloženo gradivo je torej podlaga za nadaljne aktivnosti in ga je potrebno razumeti kot konstitutivni element oziroma temeljni kamen pri razvijanju prostorske turistične zasnove.

Struktura predložene prostorske zasnove turizma

Predložena naloga je strokovni (ekspertni) predlog zasnove, katere priprava je potekala v več fazah, ki so bile opravljene in publicirane v predhodnih raziskovalnih etapah v preteklih dveh letih.

Osnovna struktura zasnove je naslednja:

1. Analiza stanja in razvojnih možnosti

2. Poglavitni smotri in cilji

3. Model prostorske zasnove z utemeljitvami oz. obrazložitvami

1. Analiza stanja z oceno razvojnih možnosti je bila izhodišče in podlaga zasnove. V njenem okviru so bile zbrane, proučene in ovrednotene informacije o prostorsko relevantnih aspektih turistične ponudbe, zlasti o:

- strukturi in razmestitvi obstoječih rekreacijsko-turističnih objektov in območij na ozemlju Slovenije. Tako tistih, ki so navezani in razporejeni v odprti pokrajini (v pretežno gozdni, kmetijski ali naravno nerodovitni), kot tistih, ki so neodvisni od pokrajinskih struktur, to so grajeni športni objekti, ki so locirani pretežno v zazidalnih območjih naselij.
- velikosti, strukturnih in razvojnih značilnostih "kristalizacijskih lokacij" turističnega dogajanja, to je o slovenskih turističnih krajih.

V tem okviru je bila posebej izdelana tudi analiza ustreznosti pokrajine za pomembnejše rekreacijske aktivnosti na prostem (odprtem prostoru).

V okviru segmenta o turističnem povpraševanju je bil poudarek na spoznavanju:

- poglavitnih kazalcev o turističnem frekventiranju, to je v obsegu, časovnih in prostorskih značilnostih turističnega prometa v Sloveniji.
- predvidevanj o prihodnjem turističnem povpraševanju, predvsem tistih segmentov, ki so pomembni za predvidevanja o bodočih razmerjih med povpraševanjem in pokrajino. Ta vsebinski del je bil proučevan na podlagi vizij, objavljenih v strokovni literaturi, s strani priznanih strokovnjakov ali inštitucij, ki se s temi vprašanji ukvarjajo.

2. Na osnovi ugotovitev predhodne faze je bil oblikovan katalog smotrov in ciljev, ki silijo v ospredje pri nadaljnjem zagotavljanju prostorskih pogojev za uspešen razvoj turizma.

3. Opredeljeni smotri in cilji so skupaj z rezultati analize stanja in razvojnih možnosti služili za oblikovanje konkretne prostorske predstave (slike) oziroma zasnove. Ta je sestavljena iz verbalnih obrazložitev številčnih kazalcev in kartografske, to je teritorialno-prostorske strukturne sheme, ki vsebuje pomembnejše elemente turistične ponudbe. To pomeni, da vsebuje prednostna območja za pomembnejše (množičnejše) aktivnosti turistične rekreacije navezane na odprto pokrajino (krajino), razmestitev turistično posebej privlačnih pokrajinskih objektov naravne in kulturne dediščine ter obstoječe lokacije krajev s stopnjo razvitosti turistične infrastrukture, kot "kristalizacijska jedra" sedanjega pa tudi bodočega turističnega dogajanja.

Sklepi in cilji

Sklepi in cilji prostorske zasnove turizma (predlog)

Smotri in cilji prostorske zasnove turizma (predlog)

Smotri prostorske zasnove turizma

1. Varovati in negovati je potrebno doživljajsko (estetsko) privlačnost pokrajine ter intaktno okolje kot temeljni turistični kapital.
2. Turistični razvoj naj se prednostno pospešuje v območjih z visoko turistično pokrajinsko ustreznostjo.
3. Konkurenčno sposobnost slovenskega turizma je potrebno krepiti s kakovostno in raznovrstno ponudbo rekreacijskih objektov turističnih središč.
4. Pri varovanju naravnih znamenitosti naj se upoštevajo tudi možnosti njihovega vključevanja v turistično ponudbo.
5. Pri zaščiti, preurejanju in restavraciji spomenikov kulturne dediščine naj se preverjajo tudi možnosti njihovega aktiviranja za turizem.

1. Varovati in negovati je potrebno doživljajsko (estetsko) privlačnost pokrajine ter intaktno okolje kot temeljni turistični kapital

- Pokrajinska območja za rekreacijo v odprti pokrajini, pri katerih je v ospredju opazovanje in doživljanje naravne ali kulturne pokrajine, naj se izdvoje in urejajo kot "mirne cone". Namenijo naj se le za tiste rekreacijske aktivnosti, ki niso navezane na tehnične naprave in ne terjajo pomembnejših posegov v naravne razmere (zaradi preoblikovanja reliefa, vegetacije in voda). Za ta namen naj se izločijo območja z visoko rekreacijsko pokrajinsko ustreznostjo.

Na priloženi karti so taka predvsem tista območja, ki so posebej ustrezna za planinstvo/izletništvo. Navezana so predvsem na gorska in nekatere hribovita območja, pa tudi na nekatere doline.

- Pri opremljanju območij za rekreacijo navezano na odprto pokrajino (planinstvo, izletništvo, hoja zaradi opazovanja naravnih znamenitosti, hoja in tek na smučeh, turno smučanje, gorsko kolesarjenje, piknikiranje) z nujnimi objekti (poti, parkirišča) je potrebno usklajevanje z območji varstva narave, saj se ustreznost za obe prostorski funkciji praviloma prepleta v istih pokrajinah. Območja, kjer je v ospredju naravovarstvena funkcija naj se proglase kot "tabu" cone.
- V območjih z visoko ustreznostjo za rekreacijo v odprti pokrajini je potrebno varovati naravne pokrajinske strukture, hkrati pa negovati tudi kulturne pokrajinske oblike. Doživljajska privlačnost pokrajin z visoko ustreznostjo za rekreacijo na prostem je večinoma rezultat prepletanja naravnih in kulturnih pokrajinskih sestavin. V turistično privlačnih območjih naj se zato ohranja in krepi kmetijska raba tal.
- Rekreacijski objekti za rekreacijo v odprti pokrajini naj se ne grade v ekološko občutljivih območjih v katerih bi obiskovalci s svojo prisotnostjo in rekreacijsko aktivnostjo ogrožali obstoj redkih ali ogroženih biotopov.
- Pokrajinska območja z visoko ustreznostjo za rekreacijo, navezano na odprto pokrajino ter območja naravnih znamenitosti naj bodo dostopna javnosti. To velja zlasti za: morske, jezerske in rečne obale, zelo ustrezna območja za planinstvo/izletništvo, ter za ogled in spoznavanje naravnih znamenitosti. V ta namen naj se izločijo kot javno dobro, ohranijo v čim večji meri nezazidana in urejena za dostop javnosti.

- V tistih območjih, ki so za obisk javnosti že opremljena naj se uveljavljajo ukrepi za usmerjanje obiskovalcev in v primeru potrebe tudi za omejitve dostopa.
- Objekti za rekreacijske aktivnosti, katerih obremenitve okolja ni možno uspešno omejiti ali odpraviti in ki škodljivo vplivajo na doživljajsko zmožnost (podobo) pokrajine, naj se izločijo iz turističnih krajev in njihove okolice. To velja zlasti za: steze za speedway, steze za vožnjo z motornimi sanmi, steze za motokros, športna letališča vključno s stezami za ultra lahka letala.

2. Turistični razvoj naj se prednostno pospešuje v območjih z visoko turistično pokrajinsko ustreznostjo

- Turistične kraje v ožjem smislu je smiselno razvijati prvenstveno v pokrajinskih območjih z visoko pokrajinsko ustreznostjo za pogloblitve rekreacijske aktivnosti, navezane na odprto pokrajino. Težišče razvoja teh turističnih krajev naj bo v območjih, ki so ustrezna hkrati za več rekreacijskih aktivnosti, če je možno tako za poletne kot zimske aktivnosti.
- Zelo visoko pokrajinsko ustreznost za turizem imajo zlasti:
 - lokacije ob zmogljivih termalnih, termomineralnih in mineralnih vodah
 - gorska in hribovita območja ustrezna hkrati za rekreacijo na osnovi hoje (zlasti za planinstvo in izletništvo) z uživanjem oziroma doživljanjem narave in pokrajine, za rekreacijo ob/na vodi (zlasti čolnarjenje in mirnih ali divjih vodah, športni ribolov, sončenje in kopanje v naravnih kopališčih) ter rekreacijo na snegu (predvsem alpsko smučanje, hoja in tek na smučeh).
 - obmorska območja z zmogljivo obalo za rekreacijo ob/na v vodi (zlasti za sončenje in kopanje na prostem, za čolnarjenje v različnih oblikah) in z naravnimi zdravilnimi sredstvi.

V območjih z navedeno ustreznostjo je turizem lahko celoletna in s tem prostorsko poudarjena funkcija.

- Visoko pokrajinsko ustreznost za turizem imajo:
 - gorska in hribovita agrarna območja, z obiljem različnih pokrajinskih elementov, to je visoko reliefno energijo, privlačnimi mejnimi robovi, raznolikimi ter prepletajočimi zemljiškimi kategorijami (gozdovi, travniki, pašniki, njivami) in visoko pokrajinsko harmonijo. Poleg tega tudi ožji pokrajinski deli imenovani "skriti favoriti" kot so posamezna vinorodna območja, značilni deli kulturne (npr. posestvo Lipica) ali razmeroma naravne pokrajine (npr. okolica Cerknškega jezera).

Pomembna turistična privlačnost takih pokrajin je negovana agrarna kulturna pokrajina ali njihov poseben naraven karakter.

Te pokrajine imajo naravno ustreznost večinoma za enosezonski turizem.

3. Konkurenčno sposobnost slovenskega turizma je potrebno pospeševati s kakovostno in raznovrstno ponudbo rekreacijskih objektov

- Z izgradnjo in posodabljanjem obstoječe rekreacijske infrastrukture naj se v turističnih regijah krepi njihova turistična privlačnost. Podlaga za osredotočanje finančno in prostorsko zahtevne rekreacijske infrastrukture nudi obstoječe omrežje pomembnejših turističnih krajev, v okviru katere jo je možno v bodočnosti dopolnjevati in modernizirati.
- V turistično pomembnih območjih naj bi bila na razpolago raznovrstna ponudba rekreacijskih objektov, skladno s turističnimi nagibi obiskovalcev. Pri tem pa se je potrebno odpovedovati tistim objektom, ki jih ni možno uskladiti z zahtevami po varovanju pokrajinske privlačnosti in intaktnemu okolju.
- Gradnja velikopoteznih rekreacijskih objektov kot so športne dvorane, pokrita kopališča, pokrita drsališča, dvorane za tenis in jahanje naj bi se zaradi finančnih razlogov (visokih investicijskih in vzdrževalnih stroškov) ter s tem povezane potrebe po zadostni izkoriščenosti osredotočala v omejenem številu turističnih krajev, ki imajo dovolj obsežno turistično vplivno območje počitniškega in izletniškega turizma. Velikopotezne, tehnično in finančno zahtevne rekreacijske objekte poglobitvenih turističnih središč naj bi koristili tako tudi gostje manjših, okoliških turističnih krajev.
- Gradnjo posameznih rekreacijskih objektov je priporočljivo osredotočiti na skupni lokaciji.
- Za gradnjo grajenih rekreacijskih objektov naj se namenijo le lokacije v pozidanih conah turističnih naselij ali neposredno ob njihovem pozidanem robu.
- Žičnice in smučišča je smiselno razvijati z dopolnjevanjem in posodabljanjem v okviru obstoječih smučarskih območij. Na ta način ni potrebno posegati v nova, sorazmerno naravna oziroma netehnizirana pokrajinska območja. Reliefne razmere v Sloveniji niso posebej ustrezne za gradnjo smučarskih prog, za njihovo izgradnjo pa je potrebno pomembno spreminjati dane topografske razmere. Zaradi nizkih nadmorskih višin v katerih so obstoječa smučišča jih je potrebno opremljati z napravami za umetno zasneževanje. Obstoječa, pa tudi potencialna možna smučarska območja po svoji ustreznosti, to je po razvejanosti, nagibu in denivelaciji smučišč sodijo med tista, ki lahko zadovolje

predvsem manj zahtevne smučarje. Ker je ta segment turistov ob sedanjem trendu povpraševanja omejen, širitev na nova območja ni smiselna.

Pred izdelavo tehničnega načrta za dodatno zasneževanje smučišč naj se premerijo možnosti za zaščito okolja in urejanje vodnega režima. Zlasti naj se prouče predpogoji za zagotovitev ustreznih vodnih količin za pripravo dovolj debelih snežnih plasti.

- V zdraviliških turističnih krajih, ki razpolagajo z zadostnimi količinami termalne vode je smiselno širiti turistično ponudbo za zdraviliško in rekreacijsko motiviran turizem. Nova ali modernizirana terapevtska infrastruktura je prav tako pomembna kot dodatne naprave za rekreacijo in prireditve.
- Različne potrebe in ravnanje zdraviliških ter rekreacijskih gostov narekujejo ustrezno prostorsko ločitev območij za hrupnejše ter množično obiskane naprave in objekte, katerih koristniki so predvsem rekreacijski gostje, od tistih območij in objektov, ki zaradi terapevtske oziroma medicinske obravnave potrebujejo mirno okolje. Ta ukrep je še posebej pomemben v tistih zdraviliških krajih, kjer se prepletajo zdraviliški in počitniško-rekreacijski turizem ter kratkotrajni - izletniški. V takih krajih je posebej pomembna zaježitev izletniškega prometa v območjih namenjenih prvenstveno specialnim ali splošnim terapijam.

4. Pri varovanju naravnih znamenitosti naj se upoštevajo tudi možnosti njihovega vključevanja v turistično ponudbo

- Pokrajinska območja in naravni objekti, ki jih odlikuje izredna naravna lepota, izredne ali enkratne oblike, izredne dimenzije in so primerni za spoznavanje naravnih pojavov ali procesov, naj se, če to ne ogroža njihovega obstoja, uredijo za obisk javnosti. Namenijo naj se le za spoznavanje in uživanje narave.
- Območja kulturne pokrajine, ki so značilni primeri oblikovane krajine, s posebno pestrimi kulturami ali značilno ekstenzivno obliko rabe tal (npr. planinski pašniki), ki jih odlikuje tudi značilna lega oz. krajinske dominante (obale morja, jezer ali rek, grebeni, robovi planot, krnice, pobočne terase in pomoli) ali dobra razgledanost, naj se uredijo za obisk javnosti. Na njih naj se omejujejo rekreacijske aktivnosti, ki terjajo gradnjo zahtevnejše infrastrukture.
- Gradnja prometnic in rekreacijskih naprav v okolici naravnih znamenitosti naj se izvede tako, da ne bo prišlo do njihovih poškodb ali zmanjšanja doživljajskih zmožnosti.
- Poleg neposrednih posegov, ki lahko prizadenejo naravne znamenitosti, naj se pri njihovem vključevanju v turistično ponudbo upoštevajo tudi posredne obremenitve, ki lahko zmanjšujejo njihovo privlačnost (npr. hrup, onesnaženje zraka).

5. Pri varovanju in preurejanju spomenikov kulturne dediščine naj se upoštevajo tudi možnosti njihovega vključevanja v turizem

- V sklopu varovanja neokrnjenosti in izvirnosti kulturnih in zgodovinskih spomenikov naj se pri iskanju možnosti za njihov obstoj in vzdrževanje upoštevajo tudi interesi po njihovem vključevanju v turistično ponudbo.
- Kulturne in zgodovinske spomenike in spominska območja, ki imajo zaradi svoje zgodovinske, umetnostne, vzgojne, pogosto pa tudi zaradi svoje značilne lege in vpliva na izgled pokrajine, pomembno doživljajsko zmožnost, naj se, če je mogoče, urejajo tako, da bodo služili tudi turističnemu obisku. To posebej velja za tiste nepremične spomenike, ki so zaradi navedenega lahko pomemben del turistične ponudbe.

Turistično posebej pomembni kulturni in zgodovinski spomeniki so razvidni iz priloženih tabel in kartografskih prilog.

- Zaradi pomena nekaterih kulturnih in zgodovinskih spomenikov za izgled odprte pokrajine naj se omeje okoliška območja spomenikov in na njih opredeli način varovana, negovanja ter ukrepi za neškodljiv dostop in obisk javnosti.
- Kulturni ali zgodovinski spomeniki naj se, če to ni v nasprotju z njihovo spomeniško funkcijo in interesi po neokrnjenosti njihovih lastnosti, vsebine in oblik, opremijo z dejavnostmi, ki povečajo njihovo turistično privlačnost (muzejske ali umetniške zbirke, prireditveni prostori, gostinski obrati, prodajalne spominkov).

Obrazložitev in utemeljitev smotrov in ciljev

Obrazložitev in utemeljitev 1. smotra in ciljev

Ta skupek ciljev temelji na številnih ugotovitvah o možnih ekoloških obremenitvah, ki nastajajo v turističnih območjih zaradi rekreacijskih aktivnosti in zanje potrebnih infrastrukturnih objektov. Take obremenitve smo proučili že v predhodnih fazah naloge, zato jih na tem mestu posredujemo le v skrajšani in sintetizirani obliki.

Pohodništvo / tek / taborjenje / nabiranje

Potencialne ekološke obremenitve teh dejavnosti se prično z izgradnjo poti. Pregosto omrežje poti oziroma omrežje, ki ne upošteva ekoloških razmer, lahko povzroči razkosanje ali uničenje posameznih biotopov in, v odvisnosti od vrste poti, pomeni tudi pozidanost tal. S tem povezana infrastruktura, npr. parkirišča, prostori za piknike ipd., lahko pri napačni izbiri lokacije ravno tako vodi k obremenitvam občutljivih območij.

Poleg tega lahko pride še do naslednjih obremenitev:

- Poškodbe rastlinske odeje zaradi zapuščanja poti ali "divjega" parkiranja na naravnih površinah, kar vpliva na gostoto rastlin in rastlinsko sestavo kot tudi na male živali v ekološko občutljivih območjih. Nadaljnje posledice so lahko zbitost tal in okrepljena erozija, tako povzročena slabša prehodnost poti pa lahko vodi k nastanku na novo shojenih steza (Job, 1989, s. 414; Lotz, 1990, s. 565).
- Evtrofikacija zaradi fekalij in odpadkov (vnos dušika) z učinki na tla in rastlinstvo. Po Gundermannu (1976, s. 34) je obstoj evtrofnih rastlinskih sestojev posledica velikega obiska in s tem povezane prostočasne infrastrukture.
- Gozdni požari so sicer redka vrsta obremenitve, ki pa jo v glavnem povzroča človek.
- Obremenitve zaradi nabiranja rastlin, pri tem pa gre pogosto za zaščitene rastline.
- Motenje živali, še posebej pri zapuščanju poti ali zaradi prisotnosti psov, zlasti če ti niso na vrvi. Posebej obremenjujoče so prireditve kot npr. množični pohodi, množični teki in orientacijski pohodi (Schemel, Erbguth, 1992, s. 139).

Kolesarjenje

Kolesarjenje je dejavnost, ki povzroča le majhne obremenitve, če izzvzamemo s tem povezano pozidanost površin zaradi asfaltnih poti ali potek poti skozi občutljiva območja. Obremenitve pa pogosto povzroča gorsko kolesarjenje, še posebej pri zapuščanju poti in prodiranju v zaščitena območja. Prihaja do uničevanja rastlinstva ter motenja živali, pogosto pa tudi do zbitosti tal in povečane erozije, ki jo povzročajo grobi plašči na kolesih (Becker, Job, Koch, 1991, s. 48 oziroma Schemel, Erbguth, 1992, s. 160).

Plezanje / planinstvo

S tem povezane obremenitve se pojavljajo zaradi tega, ker se te aktivnosti zelo pogosto odvijajo v zaščitih vrednih ali celo zaščitih območjih, v katerih so prisotne rastlinske in živalske vrste, ki so prilagojene posebej na te življenjske prostore.

Poleg mehanskih obremenitev skalovja zaradi stopanja ter zabijanja klinov in drugega varovanja trpi zaradi plezalcev tudi že tako skromno rastlinstvo, saj ga dostikrat odstranijo, da olajšajo plezanje. Plezalci lahko motijo tudi različne živalske vrste kot npr. gamse, pa tudi sokole selce in velike uharice ter v votlinah živeče netopirje. V okolici sten prihaja tudi do škode zaradi hoje, parkiranih osebnih vozil, odpadkov, divjega kampiranja idr. (Schemel, Erbguth, 1992, s. 151; Lotz, 1990, s. 565; Becker, Job, Koch, 1991, s. 39).

Motošport

Treba je razlikovati med na posebno infrastrukturo navezanim avtomobilističnim in motorističnim športom. Avtomobilistični šport nastopa predvsem v organizirani obliki kot npr. v primeru rallyjev ali gorskih dirk, pri čemer uporabljajo zlasti javne ceste in poti. Zaradi velikega števila udeležencev in gledalcev se pojavljajo naslednje obremenitve:

- vznemirjanje živalskega in rastlinskega sveta zaradi hrupa in izpušnih plinov;
- poškodbe zaradi hoje in odpadkov ob robu proge (Schemel, Erbguth, 1992, s. 221).

Bolj resne pa so poškodbe zaradi motoristov. Kar 60 % od okrog 20000 lastnikov terenskih motorjev, ki gredo ob koncu tedna najraje v naravo, se giblje zunaj asfaltiranih cest. Pri tem prihaja do različnih vrst škode. Kako napačen je pristop k obravnavanju te problematike kaže tudi članek v reviji ADAC-

Motorwelt, ki piše, da se motoristi udeležujejo predvsem tam, kjer zares ne morejo povzročiti nikakršne škode: v peskokopih, zapuščenih kamnolomih ali na neobdelanih kmetijskih zemljiščih (ADAC-Motorwelt, 1984, H. 4, cit. po Schultheiß, 1986, s. 72). Ravno opuščeni peskokopi pogosto spadajo k redkim in ogroženim sekundarnim biotopom. Poleg hrupa in izpušnih plinov se pojavljajo še fizične obremenitve živalstva, rastlinstva in tal (zbitost tal, erozija, poškodbe drevesnih korenin, poškodbe zavarovanih rastlin ter motenje in celo ubijanje majhnih živali). To lahko privede celo do izrinjenja ali uničenja živalskih in rastlinskih vrst. Tudi v tem primeru so še posebej problematične organizirane prireditve (Schultheiß, 1986, s. 73; Schemel, Erbguth, 1992, s. 221).

Letalski šport

Tudi letalski šport deloma sodi med aktivnosti, ki niso navezane na obstoj posebne infrastrukture. To velja zlasti za zmajarstvo in jadrarno padalstvo. Problematično je, da je mogoče zmaje in jadrarna padala brez težav transportirati takorekoč kamorkoli. Priljubljena vzletišča so pobočja in robovi sten v Alpah in sredogorju (Keil, 1986, s. 88). Poleg obremenitev, do katerih pride pri dovozu do vzletnih mest, ter obremenitev zaradi divjega kampiranja in poškodb zaradi hoje, so pomembni predvsem učinki na živalstvo. Motnje, ki lahko prizadanejo predvsem ptiče, pa tudi sesalce, so odvisne od oblike zračnih plovil, razdalje do živali in hitrosti zračnega plovila. Kritični fazi letenja sta vzlet in pristane, saj se tedaj letalci še posebej približajo živalim, kar lahko ptiče v času valjenja celo eksistenčno ogroža (Schemel, Erbguth, 1992, s. 245; Kirst, 1989, s. 344; Keil, 1986, s. 88). Prizadeta pa je tudi divjad: "Pri Garmischu je v nekaj mesecih 8 jelenov skočilo v prepad, ker so mislili, da jih preganjajo velikanski ptiči", je zapisal Der Spiegel v št. 16/1991.

Vodni športi

Obremenitve zaradi vodnih športov so prisotne predvsem na stoječih vodah, torej jezerih vseh vrst, ki so največkrat cilj posameznikov, ki se ukvarjajo z različnimi vodnimi športi. Pri tem je stopnja poškodb odvisna od občutljivosti določenega jezera (vsebnost hranilnih snovi, flora in favna) in od jakosti posegov (Brandes, 1986, s. 102). Pri kopanju, plavanju in taborjenju pride do obremenitev že samo zaradi velikega števila udeležencev. Med s takšnim obiskom povezane obremenitve spadajo poškodbe zaradi hoje oziroma uničenje vegetacije v obrežni coni, ki je biološko posebej pomembna.

Predvsem kopalci tudi motijo ptiče pri valjenju in počitku (Brandes, 1986, s. 108). Pri manjših jezerih lahko že pretirana kopalna raba povzroči pojave evtrofikacije (Becker, Job, Koch, 1991, s. 28).

K posledicam obravnavanih vodnošportnih dejavnosti spadajo divje kampiranje, vandalizem, problemi z odpadki in že omenjeni problemi, ki jih povzročajo osebna vozila.

Tudi deskanje na vodi ni navezano na posebne objekte. Ker deske tehtajo v povprečju med 15 in 20 kg, se deskarji potrudijo, da se pripeljejo kar se da blizu k vodi, posledica tega pa so obremenitve, ki jih povzročajo avtomobili (Bouchon, 1991, s. 27). Na drugi strani so deske vseeno tako priročne, da jih je mogoče spraviti v vodo takorekoč kjerkoli, kar ima za posledico podobne obremenitve obalne cone kot pri kopanju, plavanju in taborjenju. Zaradi njihovega majhnega vgreza je mogoče z deskami prodreti tudi v občutljiva območja plitvin in motiti tam živeče ptiče oziroma uničevati plavajoče rastlinstvo in trstičje (Dietrich, Koepff, 1986, s. 220).

Razdalje, v katerih se ptice že lahko splašijo, se gibljejo od nekaj metrov do nekaj sto metrov, vendar lahko že ena sama splašena ptica prestraši celo jato (Bouchon, 1991, s. 27). Do okrepljenih obremenitev ptičjega sveta prihaja po mnenju Brandesa (1986, s. 105) tudi zaradi gibanja jadra, silhuete surferja ter zaradi dejstva, da se je z deskanjem mogoče ukvarjati skoraj v celem letu.

Veslanje / kanu

Z veslanjem povzročene obremenitve so v precejšnji meri podobne tistim, ki jih povzroča deskanje na vodi, pri čemer so lahko pri veslanju še dodatno prizadete živali in rastline, npr. zaradi uničenja drstišč in vodnih rastlin, vzvrtinčenja mulja in s tem pogojenega manjšega prodora svetlobe (redukcija fotosinteze) ali zadušitve manjših živali.

Potencialne obremenitve zaradi vožnje s kanuji so predvsem posledica tega, da je mogoče s čolni prodirati tudi v najmanjše tekoče vode v še nedotaknjeni naravi (Brandes, 1986, s. 105; Schemel, Erbguth, 1992, s. 275). V zadnjem času vse popularnejši "rafting", torej vožnja z napihljivimi čolni na divjih vodah, celo po mnenju Nemške kanu zveze (Deutscher Kanuverband - DKV) "... ogroža močno obremenjeno okolje alpske regije ..." (DKV, cit. po Schemel, Erbguth, 1992, s. 276).

Potapljanje

Obremenitve obrežnega območja, ki jih povzročajo potapljači, so podobne tistim pri ostalih vodnih športih. Posebnost potapljanja je v obremenitvah podvodnega sveta zaradi premikov plavutk, predvsem v območju plitvin, in v problemih zaradi uporabe stisnjene zraka. V plitvinah lahko povzročijo pogin živali in uničenje rastlin, vzvrtinčenje sedimentov pa poleg ostalega moti tudi ekološko ravnovesje. Pri uporabi stisnjene zraka obstaja nevarnost, da izdihneni zrak vpliva na dvig sedimentov ali s hranilnimi snovmi bogatejše vode iz globin, kar prispeva k eutrofikaciji. Razen tega motijo potapljači, ki se nenadoma pojavljajo, (še posebej valeče) ptice ali ribe (Brandes, 1986, s. 106).

Ribarjenje

Celo ribiči, ki so zakonsko obvezani k takšnemu ravnanju z vodami, ki varuje okolje, predstavljajo potencialni vir konfliktov. Poleg poškodb zaradi hoje že samo njihova navzočnost moti valeče ptice ali ptice v fazi goljenja. Raziskava Reichholffa (1981, s. 38) ugotavlja pomembno povezavo med zmanjšanjem števila različnih vrst rac in navzočnostjo ribičev v času valjenja.

Pride lahko tudi do uničenja favne ribnikov. Zaradi vnašanja tujih vrst so uničene prehrambene verige ali pa pride zaradi prevelikega števila rib do pomanjkanja kisika. Jezero Weinfelder Maar v Eifelu je primer problemov, ki jih povzroča privabljanje rib s pomočjo hrane. Vnos 10 kg krme na enega ribiča je povzročil eutrofikacijo jezera. S prekinitvijo in ekstenzifikacijo ribarjenja je mogoče ekološko ravnovesje ponovno vzpostaviti (Schemel, Erbguth, 1992, s. 328).

Tek in hoja na smučeh ter heliskiing

Tek oziroma hoja na smučeh je v splošnem okolju prijazna športna zvrst. Obremenitve pa lahko nastanejo, če so poti speljane skozi občutljiva območja ali v primeru zapuščanja prog. Obremenitve zaradi napačnega poteka poti prizadanejo predvsem občutljive biotope kot so močvirja in resave, kjer lahko, še posebej ob nizki snežni odeji, pride do poškodb in uničenja vegetacije. Poglavitna ekološka obremenitev pa je morebitni pregon divjih kur. Razdalja, v kateri se splašijo, znaša pri ruševcih in divjih petelinih 200 do 300 m. Pogosto bežanje v času zime zmanjšuje njihove energijske rezerve in lahko privede do njihove smrti (Lauterwasser, 1989, s. 112; Schemel, Erbguth, 1992, s. 388; Ammer, 1990, s. 74).

Heliskiing je po Lauterwasserju (1989, s. 108) zelo nevarna oblika smučanja, ker smučarji prodirajo v odmaknjena in nedotaknjena območja, v katera so se zaradi prezimovanja umaknile različne vrste divjadi.

Golf

Golf je Haber (1986, s. 130) uvrstil med okolju prijazne dejavnosti, saj je igralcev razmeroma malo, množice gledalcev pa pridejo le v času redkih turnirjev. Do obremenitev prihaja v večji meri zaradi izbire lokacije in obratovanja samega igrišča za golf. Investitorji imajo raje naravna, pokrajinsko privlačna območja, kar je problematično zaradi tega, ker je potreba po površinah za posamezen objekt zelo velika: za igrišče z 9 luknjami okrog 30 ha, za igrišče z 18 luknjami ca. 60 ha. K temu je treba prišteti še klubsko stavbo, parkirišča itd. (Rein, 1991, s. 404; BTE, 1994, s. 17).

Pri oblikovanju igralnih površin pogosto prihaja do posegov kot so nivelacije tal, drenaže pa tudi krčenje drevja in grmovja. Takšni postopki zmanjšujejo vrednost ekološko pomembnih površin, zato jih odklanjajo tudi zagovorniki igrišč za golf (Haber, 1986, s. 133). Kot veliko drugih avtorjev tudi Haber poziva k izbiri območij, ki so jih predtem izrabljali za intenzivno kmetijstvo in ne naravnih območij.

Nadaljnje obremenitve so posledica intenzivne nege igralnih površin, še posebej v območju udarjališč, zelenic in vmesnih igralnih stez, ki skupaj predstavljajo približno 50 % skupne površine. Zaradi gnojenja, vnosa pesticidov in pogoste košnje sta prizadeta živalski svet in rastlinstvo, poleg tega pa lahko kemikalije dospejo v talno vodo (Schemel, Erbguth, 1992, s. 195; Rein, s. 405).

Tudi poraba vode je v primerjavi z drugimi športnimi zvrstmi velika. Vodo, ki je potrebna za škropljenje igralnih površin, pogosto odvzamejo podtalnici ali površinskim vodam kar lahko vodi k znižanju nivoja podtalnice. Rein (1991, s. 407) je ocenil povprečno letno porabo enega igrišča z 18 luknjami v alpskem območju na 50.000 kubičnih metrov vode, česar pri športu, s katerim se ukvarja le malo ljudi, še posebej v regijah z nezanesljivo vodno oskrbo, nikakor ni mogoče zagovarjati. Obremenitve, ki nastopajo v samo ekstenzivno (oziroma sploh ne) izrabljenih območjih v okolici igralnih površin, se kažejo v motenju živali zaradi igranja in prodiranja v njihovo življenjsko območje (Schemel, Erbguth, 1992, s. 196). Za igro naj bi uporabljali kvečjemu tretjino površine

ekološko ustreznega igrišča za golf, ki ga Haber (1986, s. 131) imenuje tudi "pokrajinsko igrišče za golf". če bi bile urejene cone miru zadosti velike za potrebe živali in rastlin (nad 1 ha), bi lahko igrišča za golf celo prispevala k povezanosti biotopov. Vendar bi to po drugi strani vodilo k povečani porabi površin (Rein, 1991, s. 407).

Jahanje

Neprimerna izbira lokacije jahalnega objekta je, kot pri mnogih drugih aktivnostih in objektih, prva vrsta obremenitve. Ekološko dragocene prostore lahko prizadane postavitve stavb in drugih objektov (razbitje življenjskih prostorov, pozidane površine, obremenitve tal in voda zaradi nestrokovnega odstranjevanja odpadkov itd.). Enako velja za izbiro jahalnih poti, njihovo število (gostoto) kot tudi za izvedbo jahalnih prireditev. Zaradi tega in zaradi zapuščenja jezdnih poti so lahko motene druge živali, kopita pa lahko poškodujejo tla in rastline (Ammer, 1989, s. 71; Bouchon, 1991, s. 26).

Letalski šport vezan na infrastrukturo

Posebnost objektov za letalski šport je v njihovi pogosto neustrezni izbiri lokacije in obratovalnih ukrepih. številna letališča so bila urejena na pokrajinsko nepriljubljanih površinah, katerih ekološka vrednost ni bila poznana. Pogosto se nahajajo v območjih vlažnih travnikov, kjer so prisotni ptiči, ki valijo. Poleg tega so za vegetacijo, ki obdaja vzletne in pristajalne steze, v preteklosti le ekstenzivno skrbeli. Zaradi povečanih varnostnih predpisov je zelo pogosto prihajalo do krčenja vegetacije v bližini letališča, npr. zato, da bi zmanjšali nevarnost trčenja s ptiči (Kirst, 1986, s. 345). Z gradbenimi posegi nastale obremenitve kot npr. poraba površin pa so razmeroma majhne v primerjavi s tistimi, ki so posledica dovoza k objektu z osebnim avtom ali zaradi samega letalskega prometa (Ziese, Wulfert, 1989, s. 61). Moteči učinki na živalski svet so podobni tistim, ki se pojavljajo pri zračnih plovilih, ki niso navezana na posebno infrastrukturo, pri motoriziranih letalcih pa se temu pridruži še hrup. če je letalski promet redno prisoten, se večina živali nanj navadi, kar dokazuje pogosta navzočnost ptičev v bližini letališč (Kirst, 1986, s. 345). Če pa se hrup pojavi naenkrat, kot npr. pri ultralahkih letalih, je zelo moteč.

Ultralahka letala pogosto letijo zelo nizko in hitro, kar je v naravovarstvenem območju Mährried v Hessenu privedlo k prenehanju valjenja pri več vrstah ptičev, ki jim grozi izumrtje (Keil, 1986, s. 92). Tudi pri letanju modelov prihaja do resnih motenj zaradi deloma zelo velikih hitrosti in pogostih ter nenadnih letalnih manevrov. Naslednji pomemben moteč dejavnik so letalske prireditve, ki lahko zaradi množice ljudi, letal, hrupa in izpušnih plinov preženejo celo na letališče navajene ptiče (Schemel, Erbguth, 1992, s. 248).

Vodni športi vezani na infrastrukturo

Med vodnimi športi, ki potrebujejo posebno infrastrukturo, bomo na tem mestu obravnavali vožnjo z motornimi čolni in smučanje na vodi. Ker je pri pristaniščih za čolne potreben direkten dostop do vode, nujno vplivajo na občutljivo prehodno cono med zemljo in vodo. Ti ekološko dragoceni prostori so potem izgubljeni ali pa, v odvisnosti od tipa gradnje ali velikosti, vsaj prizadeti. Razen tega se (tudi zaradi s tem povezane infrastrukture) kot učinek pojavljajo tudi pozidane površine in zbitost tal v okolici. Objekti, ki štrlijo v vodo, lahko vplivajo na spremembo tokov in s tem na erozijo ali naplavljanje (Brandes, 1986, s. 102). Z oskrbo čolnov pridejo v vodo ostanki olja, bencina, fekalij, čistilnih sredstev pa tudi sredstev za zaviranje rasti. Na jezeru Starnberger See je navzočnost 5000 čolnov povzročila eutrofikacijo in s tem povečano rast alg (Opaschowski, 1985, s. 24; Schemel, Erbguth, 1992, s. 288).

Obremenitve, nastale pri izvajanju jadralnega športa, so podobne tistim pri deskanju, vendar so še okrepljene zaradi načrtnega sidranja v bližini brega (Brandes, 1986, s. 104).

Obremenitve zaradi vožnje z motornimi čolni so še bolj izrazite. Nohl in Richter (1988, s. 79) vidita v vožnji z motornimi čolni celo tisto vodno športno zvrst, ki povzroča največ posledic. Poglavitna razlika v primerjavi z ostalimi je v vnosu motornih pogonskih goriv v vodo in v hrupu. Samo na jezeru Bodensee prinaša v vodo ca. 30000 motornih čolnov 200 ton lahkih in 30 ton težkih ogljikovodikov letno (Schemel, Erbguth, 1992, s. 305; Opaschowski, 1985, s. 24). Poleg tega vozijo čolni hitreje, kar povzroča, še posebej v kombinaciji s smučanjem na vodi, nastajanje valov, ki poškodujejo obalno rastlinstvo.

Motošport

Motošport, ki je navezan na določene objekte oziroma infrastrukturo, je manj obremenjujoč kot tisti v prosti naravi. Poškodbe pri vožnji po neasfaltiranih dirkalnih progah kot npr. pri moto-crossu so odvisne od izbire kraja. Če ležijo v ekološko občutljivih prostorih, so obremenitve podobne tistim v odprti pokrajini.

Dobro obiskane prireditve si ogleda dosti več kot 100.000 obiskovalcev. Med njihove posledice sodi tudi zelo razširjeno divje kampiranje in s tem povezano ogromno uničevanje tal in rastlinstva kot tudi povečan vnos škodljivih snovi. K temu je treba prišteti še zelo močno prometno obremenitev območja, ker obiskovalci pripotujejo skoraj izključno z individualnimi prometnimi sredstvi (Tempel, 1986, s. 82).

Alpsko smučanje

Obremenitve zaradi alpskega smučanja so posledica izgradnje smučarskih prog in s tem povezane infrastrukture, vzdrževanja prog in samega smučanja. Lauterwasser (1989, s. 65) opozarja na dejstvo, da vsaka proga še ne predstavlja nujno obremenitve, in da jih je veliko nastalo brez posegov v naravo. Izgradnja smučarske proge ima lahko raznovrstne učinke na okolje, tako npr. popolno ali delno izkrčenje gorskih gozdov, s čimer odpade ali je vsaj zmanjšana njihova funkcija pri vplivanju na vodni režim, živalski in rastlinski svet, strukturo tal, varstvo pred plazovi in podnebje. Poleg tega v veliko primerih strojno izravnavajo teren. Ker posegi zajamejo velike površine, so lahko zmanjšani, razkosani ali uničeni dragoceni življenjski prostori živali in rastlin. Strojno izravnavanje terena zmanjšuje tudi sposobnost tal za zadrževanje vode, kar ima za posledico povečan površinski odtok in odnašanje tal, zlasti če pri tem uničenega rastlinstva ne zasadijo ponovno. Poleg tega povzroča obremenitve na manjših površinah tudi za smučanje potrebna infrastruktura, npr. žičniške naprave ali kočice. Učinki so tem bolj izraziti, čim višje leži regija, v kateri pride do posega, saj je regeneracijska sposobnost prizadetih ekosistemov nad zgornjo gozdno mejo majhna. Raziskave v Švici so pokazale, da je vodni odtok na strojno izravnanih smučarskih progah desetkrat večji kot v gorskem gozdu (Cernusca, 1986, s. 36; Lauterwasser, 1991, s. 68).

Za vzdrževanje prog uporabljajo tudi različne goseničarje, da omogočajo boljšo prevoznost in podaljšanje trajanja snežne odeje. Poleg motenj živalstva zaradi hrupa lahko pride pri manjši debelini snežne odeje (< 30 cm) do poškodb rastlinstva in tal.

Kemična preparacija smučarskih prog s snežnim cementom je ponavadi krajevno koncentrirana in utrdi sneg za približno 24 ur. Učinki so majhni, če ne gre za neugodne lokacije kot npr. za s hranilnimi snovmi revna tla. Mnenja o uporabi snežnih topov so neenotna. Po eni strani so topovi zelo glasni, zaradi povečanega odtoka lahko vplivajo na erozijo, poleg tega pa porabijo tudi relativno veliko energije in vode. Na drugi strani ovira večja debelina snežne odeje poškodbe tal in poškodbe zaradi mraza (Lauterwasser, 1991, s. 72).

Do poškodb vegetacije z robniki smuči pride samo pri majhni debelini snega. Bistveno bolj resni so učinki, ki nastanejo zaradi smučanja zunaj proge, še zlasti v sosednih gozdovih. Prizadetost živalstva in poškodbe vegetacije so podobne tistim pri hoji in teku na smučeh v primeru zapuščanja proge. Takšni učinki so še toliko bolj resni, ker redno zapušča smučarske proge skoraj 80 % smučarjev (Ammer, Pröbstl, 1991, s. 112; Cernusca, 1986, s. 41; Lauterwasser, 1991, s. 71 in 100).

Zdaleč največja obremenitev smučarskega športa je posredne vrste: z izgradnjo hotelov ter objektov za različne prostočasne in druge storitve so pozidane obsežne površine. V Avstriji je bilo v zadnjih letih za s prostim časom povezano infrastrukturo pozidanih 250 kvadratnih kilometrov letno (Kramer, 1983, s. 186).

Obrazložitev in utemeljitev 2. smotra in ciljev

Zaradi smotrne prostorsko-funkcionalne členitve prostora je prostorskemu planiranju in urejanju naložena skrb, da se različna območja uporabljajo in razvijajo skladno z njihovo specifično ustreznostjo in različnimi rekreacijskimi potrebami. Z izdvojitvijo ustreznih območij za rekreacijo v odprtem prostoru se lahko varujejo in turistično razvijajo tiste pokrajine, ki so zato najbolj primerne. Z opredelitvijo posebej ustreznih površin za rekreacijo je možno izvajati tudi usklajevalno funkcijo prostorskega planiranja, kar v tem primeru pomeni, da se lahko posebej ustrezna območja za rekreacijo soočajo s primernimi območji drugih prostorsko-relevantnih dejavnosti, kot so kmetijstvo, gozdarstvo, vodno gospodarstvo, varstvo naravne dediščine idr. ter se v primeru različnih oz. nekompatibilnih razmerij skuša "poiskati" prioriteta oblika rabe določenega prostora. Opredeljevanje ustreznosti območij samo zase še ne razrešuje konfliktov oziroma konkurenčnih odnosov v prostoru, omogoča pa strokovno podprto odločanje o prioritetah.

Pri izdvajanju ustreznih in nato prednostnih območij za rekreacijo naj bi prišla do veljave območja, ki izstopajo po visoki stopnji primernosti za rekreacijo na prostem. Postopek je potekal v dveh fazah: v prvi je bilo izvedeno ugotavljanje ustreznosti za posamezne rekreacijske aktivnosti (točki a in b), v drugi pa so bila identificirana območja, ki izstopajo po ustreznosti za več rekreacijskih aktivnosti hkrati (točka c).

- a) Najprej smo izdvojili posebej primerna območja za tiste rekreacijske aktivnosti, ki so danes in bodo predvidoma tudi v prihodnje, med ljudmi močnejše razširjene. Lahko bi jih poimenovali tudi množične rekreacijske aktivnosti. To so, upoštevajoč ugotovitve iz predhodnih faz naloge, zlasti izletništvo in planinstvo, kopanje in plavanje, alpsko smučanje ter hoja in tek na smučeh.
- b) Posebej smo ugotavljali primerna območja za rekreacijske aktivnosti, ki terjajo zelo specifične in/ali redke pokrajinske pogoje ter so zaradi tega na razpolago le v "omejenem obsegu". Take aktivnosti so (če upoštevamo pri tem slovensko pokrajino) zlasti veslanje na divjih in mirnih vodah, deskanje, jadranje, alpinizem in plezanje ter turno smučanje.

c) V tretji fazi smo na podlagi ugotovljene primernosti za posamezne aktivnosti izdvojili območja, ki so ustrezna hkrati za več različnih rekreacijskih aktivnosti. Še posebej pomembno je, če ima območje primernost za rekreacijske aktivnosti, navezane tako na poletni kot na zimski letni čas. Taka območja imajo razvojno prednost, saj se prav v njih običajno osredotoča turistični razvoj. Ker se v Sloveniji prepletajo v istem prostoru tako počitniške kot kratkotrajne migracije bližnje (izletniške) rekreacije, imajo območja večstranske rekreacijske primernosti poseben pomen. So namreč posebej predisponirana za razvoj turističnih krajev oziroma regij, v katerih ima turizem dominantno vlogo.

Kazalci o ustreznosti območij za planinstvo v okolici turističnih krajev

turistični kraj	šifra območja	območje za planinstvo v oddaljenosti do približno 5 km	ustreznostna stopnja
Ambrož pod Krvavcem	41	Zvoh, Kalški greben	2
Ankaran	---	---	---
Banovci	---	---	---
Begunje na Gorenjskem	35	Stol	2
	36	Begunjščica, Dobrča	2
Bled	35	Stol	2
	36	Begunjščica, Dobrča	2
Bohinjska Bistrica	9	Triglavska skupina	1
	11	Tosc, Uskovnica	1
	12	Pršivec, Fužinarske planine	1
Bovec	14	Bavški Grintavec	2
	15	Loška stena	3
	17	Rombon	3
	18	Kanin	2
	19	Golobar	3
	21	Polovnik	3
Brezovica	---	---	---
Cerkno	30	Črni vrh	3
	34	Porezen	2
	61	Ermanovec	4
Čatež ob Savi	76	Gorjanci	4
Čezsoča	14	Bavški Grintavec	2
	15	Loška stena	3
	17	Rombon	3
	18	Kanin	2
	19	Golobar	3
	21	Polovnik	3
Črna na Koroškem	47	M. in V. Travnik, Oltarna peč	2
	48	Smrekovec	2
	53	Golte	2
	84	Peca	2

turistični kraj	šifra območja	območje za planinstvo v oddaljenosti do približno 5 km	ustreznostna stopnja
Črni vrh nad Idrijo	62	Čaven, Golaki	2
	63	Nanos	2
Dobrava	---	---	---
Dobrna	60	Paški Kozjak	4
Dolenjske Toplice	---	---	---
Dovje	2	Vošca	2
	3	Kepa	2
	4	Rošca, Golica	2
	8	Škrlatica, Sleme	2
	9	Triglavska skupina	1
Goreljek	10	Lipanski vrh	2
	11	Tosc, Uskovnica	1
Gozd Martuljek	2	Vošca	2
	3	Kepa	2
	7	Špikova skupina	2
	8	Škrlatica, Sleme	2
Grosuplje	---	---	---
Hočko Pohorje	58	Areh in Bolfenk	3
Hrib	42	Storžič	2
Izlake	66	Mrzlica, Partizanski vrh	4
Izola	---	---	---
Javorniški Rovt	4	Rošca, Golica	2
	5	Debelo brdo, Belščica	2
Jezersko Zg.	39	Stegovnik	3
	40	Grintovec	2
Kamniška Bistrica	40	Grintovec	2
	41	Zvoh, Kalški greben	2
	43	Planjava, Ojstrica	2
	51	Velika planina	2
Kandrše	---	---	---
Kobarid	20	Krn	1
	21	Polovnik	3
	31	Stolov greben (Breginj)	3
	32	Matajur	2
Koper	---	---	---
Koprivnik	10	Lipanski vrh	2
	11	Tosc, Uskovnica	1
	23	Črna prst, Rodica	1
	24	Kobla	2
Kotlje	53	Plešivec (Uršlja gora)	3
Kranjska gora	1	Petelinjek	3
	2	Vošca	2
	6	Prisojnik, Razor	1
	7	Špikova skupina	2
	8	Škrlatica, Sleme	2
		Jalovec, Ponce	2
Križe	36	Begunjščica, Dobrča	2
	37	Košuta	2
	38	Konjščica	3
	42	Storžič	2
Krn	20	Krn	1

turistični kraj	šifra območja	območje za planinstvo v oddaljenosti do približno 5 km	ustreznostna stopnja
Kropa	---	---	---
Laško	65	Kopitnik	4
	66	Mrzlica, Partizanski vrh	4
	67	Tolsti vrh, Svetina	4
Lendava	---	---	---
Lepena	13	Lepa Komna, Triglavska jezera	2
	14	Bavški Grintavec	2
	19	Golobar	3
	20	Krn	1
Lesce	35	Stol	2
	36	Begunjščica, Dobrča	2
Lipica	---	---	---
Livek	32	Matajur	2
	33	Livek, Kolovrat	4
Ljubno ob Savinji	47	M. in V. Travnik, Oltarna peč	2
	48	Smrekovec	2
	49	Golte	2
	50	Veliki Rogatec	2
Log pod Mangartom	15	Loška stena	3
	16	Mangart	2
	17	Rombon	3
Logarska dolina	40	Grintovec	2
	43	Planjava, Ojstrica	2
	44	Strelovec	3
	45	Olševa	2
Lokve	62	Čaven, Golaki	2
Lovrenc na Pohorju	56	Rogla	3
	57	Klopni vrh, Veliki vrh	3
	59	Hlebov vrh (Pohorje)	4
Lucija	---	---	---
Luče	43	Planjava, Ojstrica	2
	46	Raduha	1
	47	M. in V. Travnik, Oltarna peč	2
	50	Veliki Rogatec	2
Maribor	58	Areh in Bolfenk	3
Martjanci	---	---	---
Mežica	53	Plešivec (Uršlja gora)	3
	84	Peca	2
Mojstrana	2	Vošča	2
	3	Kepa	2
	4	Rošca, Golica	2
	8	Škrlatica, Sleme	2
	9	Triglavska skupina	1
Moravske Toplice	---	---	---
Mošnje	35	Stol	2
	36	Begunjščica, Dobrča	2
Most na Soči	20	Krn	1
	22	Bogatin, Vogel	2
Mozirje	49	Golte	2
Osilnica	---	---	---

turistični kraj	šifra območja	območje za planinstvo v oddaljenosti do približno 5 km	ustreznostna stopnja
Otočec	76	Gorjanci	4
Petišovci	---	---	---
Piran	---	---	---
Planina nad Golico	4	Rošca, Golica	2
	5	Debelo brdo, Belščica	2
Podčetrtek	84	Peca	2
Podkoren	1	Petelinjek	3
	2	Vošca	2
	6	Prisojnik, Razor	1
	7	Špikova skupina	2
		Jalovec, Ponce	2
Podljubelj	36	Begunjščica, Dobrča	2
	37	Košuta	2
Podpeca	84	Peca	2
Poljane nad Škofjo Loko	27	Lubnik	4
	28	Stari vrh (Škofja Loka)	4
	29	Blegoš	3
Polje	9	Triglavska skupina	1
	11	Tosc, Uskovnica	1
	12	Pršivec, Fužinarske planine	1
Poljče	35	Stol	2
	36	Begunjščica, Dobrča	2
Portorož	---	---	---
Postojna	---	---	---
Preddvor	42	Storžič	2
Prevalje	53	Plešivec (Uršlja gora)	3
Ptuj	---	---	---
Radegunda	49	Golte	2
Radenci	---	---	---
Radovljica	35	Stol	2
	36	Begunjščica, Dobrča	2
Rakitna	75	Krim	4
Rateče	1	Petelinjek	3
	6	Prisojnik, Razor	1
		Jalovec, Ponce	2
Ribno	35	Stol	2
	36	Begunjščica, Dobrča	2
Rogaška Slatina	89	Boč	4
Rogla	55	Črni vrh, Ribniški vrh	3
	56	Rogla	3
	57	Klopni vrh, Veliki vrh	3
Seča	---	---	---
Slivniško Pohorje	58	Areh in Bolfenk	3
Soča	13	Lepa Komna, Triglavska jezera	2
	14	Bavški Grintavec	2
	20	Krn	1
Sp. Jezersko	39	Stegovnik	3
	40	Grintovec	2
	42	Storžič	2
Spodnja Sorica	24	Kobla	2
	25	Ratitovec	2

turistični kraj	šifra območja	območje za planinstvo v oddaljenosti do približno 5 km	ustreznostna stopnja
Srednja vas v Bohinju	9	Triglavska skupina	1
	11	Tosc, Uskovnica	1
	12	Pršivec, Fužinarske planine	1
	24	Kobla	2
Stara Fužina	9	Triglavska skupina	1
	11	Tosc, Uskovnica	1
	12	Pršivec, Fužinarske planine	1
	24	Kobla	2
Strunjan	---	---	---
Šentanel	91	Strojna	4
Šmarješke Toplice	---	---	---
Šmartno na Pohorju	58	Areh in Bolfenk	3
Topolšica	48	Smrekovec	2
	49	Golte	2
Tržič	36	Begunjščica, Dobrča	2
	37	Košuta	2
	38	Konjščica	3
	42	Storžič	2
Trenta	6	Prisojnik, Razor	1
	9	Triglavska skupina	1
	13	Lepa Komna, Triglavska jezera	2
	14	Bavški Grintavec	2
Ukanc	11	Tosc, Uskovnica	1
	13	Lepa Komna, Triglavska jezera	2
	22	Bogatin, Vogel	2
Uršlja Gora	53	Plešivec (Uršlja gora)	3
Vinica	---	---	---
Vojsko	---	---	---
Zgornja Jamnica	91	Strojna	4
Zgornje Gorje	10	Lipanski vrh	2
Zreče	56	Rogla	3

Na osnovi analiziranja ustreznosti za posamezne rekreacijske aktivnosti izstopa naslednje:

Planinstvo / izletništvo

Ustrezna območja za planinstvo pokrivajo velik del države. Zato ima kar turističnih krajev v ožjem smislu v svoji bližnji okolici, to je v razdalji do 5 km, izhodišča zaznamovanih planinskih poti, ki vodijo po pokrajinah zelo ustreznih za to aktivnost, to je takih, ki so uvrščene v 1. ali 2. stopnjo ustreznosti. Nadaljnih 16 turističnih krajev pa ima v svojem zaledju območja, uvrščena v 3. in 4. stopnjo ustreznosti. Ustrezna območja za planinstvo niso le okrog

turističnih krajev v osrednji alpski regiji, temveč deloma tudi v Predalpskem hribovju in na Visokih dinarskih planotah.

Brez neposrednega zaledja za to rekreacijsko aktivnost so le obmorski turistični kraji in nekateri zdraviliški turistični kraji.

Pregled turističnih krajev in njihovih območij za planinstvo z oceno ustreznostne stopnje je razviden iz priloženih tabel.

Kopanje / plavanje

Le malo turističnih krajev pa ima v neposrednem zaledju ustrezne vodne površine, to je morje, jezero ali reko za kopanje in pavanje na prostem oziroma v takoimenovanih naravnih kopališčih. Visoko stopnjo ustreznosti izkazujejo posamezni obmorski kraji, od turističnih krajev v kontinentalni notranjosti pa le Bled. Vode, v katerih je možno kopanje v časovno kratkih letnih periodah in še to neredno, so le maloštevilnih turističnih krajih (Bohinj, Lesce, Preddvor, Stari trg, Kobarid, Ljubno).

V Sloveniji je, kot kaže priložena tabela, sicer znatno število naravnih in umetnih jezer in jezer ter ribnikov, ki jih predvsem bližnji prebivalci uporabljajo za rekreacijo ob/na/v vodi. Za ta jezera je značilno naslednje:

- večina jih leži vstran od turističnih krajev v ožjem smislu;
- dovršen del ima pomanjkljivo kopališko ustreznost, najsibo zaradi neugodnih talnih značilnosti obale ali obalnega dna (blato);
- higienska, to je kemična in bakteriološka kakovost vode je v njih (razen nekaj izjem) občasno oporečna. (Na osnovi razpoložljivih analiz.)

Zaradi vedno večjih kakovostnih zahtev po higienko neoporečni vodi, večina the jezer zaenkrat ne pride v poštev kot pomembnejši del kopališke ponudbe počitniških turističnih krajev. Možno pa jih je v večji meri izrabiti za druge rekreacijske aktivnosti (npr. za piknik, športni ribolov, večja jezera tudi za čolnarjenje).

Kazalci za vrednotenje rekreacijske ustreznosti naravnih in umetnih jezer in večjih ribnikov¹

turistični kraj ²	Ime jezera	občina	naselje	dimenzije (ca.)			higienska kakovost vode ⁴										vrste sedanje rekreacijske rabe ⁵	opremljenost obale ⁶	
				dolžina m	širina m	talne značilnosti obale in obalnega dna ³	kemična					bakteriološka							
							93	94	95	96	97	93	94	95	96	97			
∅	Ledavsko jezero (po nekaterih virih tudi akumulacijsko jezero Krašči)	Cankova-Tišina, Rogaševci, Puconci	Krašči, Ropoča	1200	500	m	-	NU	NU	NU	NU*	U	U	NU	NU	U	U	son.pik. kop. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. kop. wc spreh. gost.
Dragočajna (2 km)*	Zbiljsko jezero	Medvode	Zbilje	1800	250		NU	U	NU	NU	U	NU	U	U	U	U	U	š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. wc odpad. spreh. čoln. gost.
∅	Braslovško jezero	Žalec	Braslovče	600	90	m	-	-	NU	-	-	-	-	NU	-	-	-	son.pik. kop. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. kop. wc odpad. spreh. čoln. gost.

Ø	Žovneško jezero (po nekaterih virih tudi Jezero Žovnek oz. Podvrško jezero)	Žalec	Podvrh	2500	300	m	-	-	NU	NU	U	-	-	NU	-	-	son.pik. kop. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. kop. wc odpad.. gost.
Rakitna	Rakitniško jezero	Brezovica	Rakitna	200	80		U	U	U	NU	U	U	U	U	U	U	š.rib. čoln.	P son.pik. kop. wc odpad.. gost.
Bled	Blejsko jezero	Bled	Bled	2120	1080		U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	son.pik. kop. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. kop. wc odpad.. gost.
Ukanc, Ribčev laz, Stara Fužina (1 km), Bohinjska Bistrica (6 km)	Bohinjsko jezero	Bohinj	Ukanc, Ribčev laz, Stara Fužina	4100	1200		U	U	U	U	U	U	U	U	U	U	son.pik. kop. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. kop. wc odpad.. spreh. gost.
Ø	Blaguško jezero	Sveti Jurij	Blaguš	450	120	m	-	U	NU	NU	U	U	U	NU	U	NU*	son.pik. kop. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. kop. wc odpad.. spreh. gost.
Ø	Jezero Pristava	Lenart	Zamarkova, Močna	1000	450	ig											son.pik. š.rib. spreh.	son.pik. spreh. gost.

∅	Jezero Komarnik	Lenart	Hrastovec v Sl. goricah	900	250	ig											∅	son.pik.
∅	Jezero Radehova	Lenart	Radehova, Lenart	600	450	m											son.pik. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. spreh.
Cerknica	Cerkniško jezero	Cerknica	Cerknica	10500	4700												š.rib. spreh. desk.	!
∅	Gajševsko jezero	Ljutomer	Gajševci	2500	900	m	-	NU	NU	NU	NU* 6	U	NU	NU	U	U	son.pik. kop. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. kop. wc spreh. gost.
∅	Slivniško jezero	Šentjur pri Celju	Tratna ob Voglajni, Rakitovec	1600	250		U	-	-	NU	NU* 4	U	U	U	U	U	son.pik. kop. š.rib. čoln. spreh.	
∅	Šmartinsko jezero	Vojnik	Loče, Brezova, Vojnik	2000	1500		-	-	NU	NU	NU* 8/U	-	-	NU	U	U	š.rib. čoln. desk.	
Bresternica, Maribor (1 km)	Mariborsko jezero	Maribor	Bresternica, Maribor	1000	350												š.rib. son.pik. čoln.	
∅	Jezero Podpeč	Brezovica	Jezero, Podpeč	170	150		U	NU	U	NU	U	U	NU	U	U	NU* 1	son.pik.	
Preddvor	Jezero Črnava	Preddvor	Preddvor	200	100		-	-	-	U	U	-	-	-	U	NU* 1	son.pik. čoln. spreh.	

Ø	Savski ribnik (po nekaterih virih tudi Jezero pri Savcih)	Ormož	Savci	500	300	ig											son.pik. š.rib. spreh.	P son.pik. wc odpad. spreh.
Maribor (6 km)	Gramoznica Spodnji Duplek	Maribor	Spodnji Duplek	300 250	70 90	p	-	-	-	NU	NU* 4	-	-	-	NU	NU* 1	son.pik. kop. š.rib. spreh.	P son.pik. kop. wc odpad. spreh. gost.
Moravske Toplice (10 km)	Gramoznica Murska Sobota	Murska Sobota	Murska Sobota	270	120	m	-	NU	NU	NU	NU* 4	U	U	NU	U	NU* 1	son.pik. kop. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. kop. wc odpad. spreh. gost.
Ø	Bukovniško jezero	Lendava	Bukovnica, Strehovci	300	200	m	-	U	NU	NU	NU* 4	U	U	NU	NU	U	son.pik. kop. š.rib. spreh.	P son.pik. kop. wc spreh. gost.
Ø	Negovsko jezero	Gornja Radgona	Kunova	250	150	ig	-	U	NU	U	U	U	NU	NU	NU* 1	son.pik. š.rib. čoln. spreh.	P kop. odpad.	
	Velenjsko jezero	Velenje, Šoštanj	Velenje	1600	1500	ig	-	U	NU	NU	U	-	U	U	U	U	son.pik. kop. čoln. spreh.	P kop. odpad.

Kotlje (2 km)	Ivarčko jezero	Ravne-Prevalje	Kotlje	150	70		-	-	NU	U	U	NU	NU	U	U	U	son.pik. kop. čoln. spreh.	
Lesce (2 km)	Šobčev bajer	Radovljica	Lesce	250	100		-	NU	NU	NU	NU* 4	-	U	NU	U	U	son.pik. kop.	P kop. odpad.
Ribno	Bajer pod hotelom Ribno	Bled	Ribno	?	?		-	NU	U	U	U	-	U	U	NU	U	son.pik. kop.	
∅	Radovna - Bajer Kreda	Bled	Radovna	100	70		U	-	-	-	U	U	U	-	-	NU* 1	son.pik. kop.	P son.pik. kop.
Kranjska gora	Kopališče Jasna	Kranjska gora	Kranjska gora	150	120												son.pik. kop.	P son.pik.
∅	Bajer v Godoviču	Idrija	Godovič	70	60		U	U	U	NU	NU* 5	U	U	U	U	U	son.pik. kop.	P
∅	Akumulacijsko jezero Vogršček	Nova Gorica	Volčja Draga	200	150		U	NU	NU/ U	U	U/N U*7	U	U	U	U	U	son.pik.	P odp.
∅	Kopališče Kočevsko jezero (Rudniško jezero)	Kočevje	Kočevje	600	350		-	-	U	U	U	-	-	U	U	U	son.pik. kop. š.rib.	P kop. š.rib.
Zakl (1 km)	Ribnik (jezero) Podlehnik	Videm	Podlehnik, Zakl	450	250	ig											son.pik. š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. kop. wc odpad. spreh. čoln. gost.
∅	Ribniki Hrastovec v Slovenskih Goricah	Lenart	Hrastovec v Sl. Goricah	30 10 40	25 7 25	ig											š.rib. spreh.	P gost.

Maribor (7 km)	Jezero Pernica	Pesnica	Pernica	3000	400	ig												son.pik. š.rib. čoln. spreh.	son.pik. spreh. gost.
∅	Jezero Gradišče (Sv. Trojica)	Lenart	Gradišče v Slovenskih Goricah	1600	500	m												son.pik. (kop.) š.rib. čoln. spreh.	P son.pik. wc odpad. spreh. čoln. gost.
Ptuj (3 km)	Ribnik pri Pacinju	Ptuj	Podvinci, Pacinje	1000	300	ig												š.rib.	son.pik.
∅	Trbonsko jezero	Dravograd	Trbonje, Dravče	400	150													š.rib.	?
?	Jezero Tratna	Šentjur pri Celju	?	?	?		-	-	-	-	-	-	U	-	-			š.rib.	?
Zgornje Jezersko	Planšarsko jezero na Zgornjem Jezerskem	Preddvor	Zgornje Jezersko	300	200													son.pik. spreh.	P odp.
Predoslje (1 km)	Jezero Brdo pri Kranju	Kranj	Predoslje	200	150													š.rib. spreh.	-
Kranj	Jezerce pri Bobovku nad Kranjem	Kranj	Bobovek, Kokrica	200 150	150 120													š.rib.	P
Radenci (6 km)	Jezero pri Murskih črncih	Cankova-Tišina	Murski črnci	200	150	m												son.pik. š.rib. spreh.	P son.pik. kop. wc odpad. spreh. gost.
Ptuj (7 km)	Ribnik pri Spodnjem Velovleku	Ptuj	Spodnji Velovlek	100	40	ig												š.rib.	son.pik.

Ptuj (1 km)	Ribnik Rogoznica	Ptuj	Ptuj	150 120	100 90	ig												son.pik. š.rib. spreh.	P son.pik. wc spreh. gost.
∅	Ribnik pod Ljutomerom	Ljutomer	Podgradje	250	100	ig												son.pik. kop. š.rib. spreh.	P son.pik. kop. spreh. gost.

* vrednost v oklepaju se nanaša na oddaljenost turističnega kraja od jezera; kjer razdalja ni navedena, turistični kraj leži neposredno ob jezeru oziroma v oddaljenosti manj kot 1 km. ∅ = v razdalji okrog 5 km od jezera ni nobenega turističnega kraja.

¹ brez jezer hidroelektrarn

² v oddaljenosti do 5 km

³ ig = ilovica, glina, blato

p = pesek, prod, skale

m = mešano

⁴ U = ustrežna

NU = neustrežna

- = ni bilo vzorčeno

*1 = presežen MPN skupnih koliformnih in fekalnih koliformnih bakterij

*1a = presežen MPN fekalnih koliformnih bakterij

*2 = presežen MPN skupnih koliformnih bakterij

*3 presežen MPN skupnih koliformnih bakterij ter prisotnost salmonel

*4 prevelika vsebnost nitritov

*5 = prevelika vsebnost amonija

*6 zvišani nitriti in pH

*7 = zvišani nitriti in amonijak

*8 = zvišan pH

MPH = "most probable number"

⁵ son. pik. = sončenje, piknik

kop. = kopanje

š.rib. = športni ribolov

čoln. = čolnarjenje

spreh. = sprehajanje

desk. = deskanje

⁶ P = parkirišče

son.pik. = javno dostopna obala za sončenje, posedanje

kop. = ustrezna obala za kopanje (brežine, pomol)

WC = WC

odpad. = koši za odpadke

spreh. = obalna sprehajalna pot

čoln. = čolnarna

gost. = gostišče

Viri:

1. *Popis prirodnih in umetnih jezer, akumulacij, zadrževalnikov, ribnikov in močvirij v SR Sloveniji; Hidrološki zavod Slovenije, Ljubljana.*
2. *Ugotovitev stanja stoječih voda z enotnimi limnološkimi metodami, kot osnova za preventivne in kurativne ukrepe (I. faza).*
3. *Ugotovitev stanja stoječih voda z enotnimi limnološkimi metodami, kot osnova za preventivne in kurativne ukrepe (II. faza).*
4. *Večja slovenska jezera; Delo, 5. junij 1997, podatki trženjsko-informacijske mreže Marinet.*
5. *Kemijska in bakteriološka ustreznost vodotokov in jezer na naravnih kopališčih (stanje julij 1993)*
6. *Poročilo o higieni kopalnih vod.*

Možnosti za kopanje v turističnih krajih (l. 1997)

kraj	bazeni			kopališča (v oddaljenosti do 5 km od kraja)		
	število		skupna vodna površina bazenov (v m ²)	ob reki	ob jezeru	ob morju
	pokriti	nepokriti				
1 Ambrož nad Krvavcem						
2 Ankaran	1	4	2,897			*
3 1 Banovci	1	6	1,500			
4 Begunje na Gorenjskem					*	
5 Bled	4	1	904			
6 Bohinj	2		182		*	
7 Bohinjska Bistrica			84			
8 Bovec	1		96			
9 Brezovca						
10 Cerčno	1		325			
11 Čatež ob Savi	3	9	9,850			
12 Čezsoča						
13 Črna na Koroškem						
14 Črni Vrh nad Idrijo						
15 Dobrava						
16 Dobrna	2	1	307			
17 Dolenjske Toplice	3	1	1,520			
18 Dovje						
19 Gorenjki						
20 Gozd Martuljek		3	218			
21 Grosuplje	1					
22 Hrib						
23 Izlake	1	3	1,221			
24 Izola	2	1	645			*
25 Javorniški Rovt						
26 Jezersko Zg.						
27 Kamniška Bistrica						
28 Kandrše						
29 Kobarid				*		
30 Koper	1	1	1,550			*
31 Koprivnik						
32 Kotlje						
33 Kranjska Gora	3		278			
34 Križe						
35 Krn						
36 Kropa						

kraj	bazeni			kopališča (v oddaljenosti do 5 km od kraja)		
	število		skupna vodna površina bazenov (v m ²)	ob reki	ob jezeru	ob morju
	pokriti	nepokriti				
37 Laško	1	1	500			
38 Lendava	2	2	1,470			
39 Lepena						
40 Lesce				*		
41 Lipica	2		450			
42 Livek						
43 Ljubno ob Savinji						
44 Log pod Mangrtom						
45 Logarska dolina	1		90			
46 Lokve						
47 Lovrenc na Pohorlju						
48 Luče						
49 Lucija		2	318			*
50 Mariborsko Pohorje						
51 Martjanci						
52 Mežica		1	396			
53 Mošnje						
54 Mojstrana						
55 Moravske Toplice	4	5	2,658			
56 Most na Soči					*	
57 Mozirje				*		
58 Osilnica				*		
59 Otočec						
60 Petišovci		2	450			
61 Piran		3	578			*
62 Planina nad Golico						
63 Podčetrtek	2	5	2,030			
64 Podkoren						
65 Podljubelj						
66 Podpeca						
67 Poljče						
68 Poljana nad Škofjo Loko				*		
69 Portorož	7	6	2,620			*
70 Postojna	1	1	429			
71 Preddvor					*	
72 Prevalje						
73 Ptuj	2	4	2,300			
74 Radegunda						

kraj	bazeni			kopališča (v oddaljenosti do 5 km od kraja)		
	število		skupna vodna površina bazenov (v m ²)	ob reki	ob jezeru	ob morju
	pokriti	nepokriti				
75 Radenci	6	4	1,470			
76 Radovljica	1	1	825			
77 Rakitna					*	
78 Rateče						
79 Ribno					*	
80 Rogaška Slatina	1	1	504			
81 Rogla	1		72			
82 Seča						*
83 Soča						
84 Spodnja Sorica						
85 Spodnje Jezerko						
86 Strunjan	1		300			*
87 Šentanel						
88 Šmarješke Toplice	1	3	1,340			
89 Šmartno na Pohorju						
90 Topolšica	3		432			
91 Tržič						
92 Trenta						
93 Uršlja gora						
94 Vinica				*		
95 Vojsko						
96 Zgornja Jamnica						
97 Zgornje Gorje						
98 Zreče	4	2	1,300			
99 Žiri						

Alpsko smučanje

Naravna ustreznost za alpsko smučanje je v Sloveniji v primerjavi z nekaterimi tujimi gorskimi pokrajinami relativno nižja in sicer zaradi:

- reliefnih razmer, ki onemogočajo gradnjo dolgih in razvejanih omrežij smučarskih prog različnih težavnostnih stopenj;
- maloobsežnega gorskega sveta v višinskem pasu, kjer je v času ustaljenih terminov zimskih počitnic (od 20. decembra do konca marca) zanesljiva snežna odeja;
- propustnost kraške podlage, ki otežuje akumuliranje vode za umetno zasneževanje.

Naravni pogoji torej omejujejo gradnjo smušišč, ki bi bila po težavnostni raznolikosti in razvejanosti prog konkurenčna posebej privlačnim smučarskim območjem Alp. Za naše turistične kraje so smušišča sicer pomemben del turistične ponudbe, vendar pa ne dominanten kot v številnih tujih gorskih območjih.

Delna merila razvrščanja urejenih smučišč za alpsko smučanje v ustreznostne stopnje

delna stopnja	cona trajanja snežne odeje a	denivelacija med najnižjo in najvišjo točko smučišča (m) b	skupna dolžina urejenih smučarskih prog (km) c
1.	I ali II/II	> 600	> 20
2.	II ali I/II/III	401 - 600	10 - 20
3.	II/III	251 - 400	50 - 10
4.	III	150 - 250	1,5 - 5
5.	III	pod 150	pod 1,5

Ustreznostne stopnje urejenih smučišč za alpsko smučanje

ustreznostna stopnja	oznaka
1.	a = 1. ali 2. in 3. (če je pomemben del smučišča opremljen z napravami za zasneževanje)
	b = 1. ali 2. (> 400 m)
	c = 1. (> 20km)
2.	a = 2. ali 3.
	b = 2. (> 400 m)
	c = 2. (10 - 20 km)
3.	a = 2. ali 3.
	b = 3. (> 250 m)
	c = 3. (5 - 10 km)
4.	a = 2. ali 3.
	b = 2. ali 3.
	c = 4. (1,5 - 5 km)
5.	a = 3. ali 4.
	b = 4. ali 5. (150 - 250 ali pod 150 m)
	c = 5. (pod 1,5 km)
6.	a = pod 5.

Kazalci o urejenih smučiščih za alpsko smučanje in stopnje ustreznosti posameznih smučišč (stanje 1996)

kraj	ime smučišča	cona zanesljivosti snežne odeje po številu dni	denivelacija med najnižjo in najvišjo točko prog (m)	pretežnega dela prog po pretežnem nagibu pobočij	skupna dolžina smučarskih prog (km)	skupna površina smučišč (ha)	skupna dolžina žičnic (m)	zmogljivost žičnic (št.oseb/h)	skupna višinska razlika smučarskih žičnic (m)	umetno zasneževanje	stopnja ustreznosti
1 Bled	Pokljuka	II	40	lahke	0,215	1	500	400	40		6
2 Bled	Straža	*	131	lahke	1,240	3,5	350	600	130	da	6
3 Bled	Zatrnik	II/III	379	srednje	3,699	3	3,707	4,300	862		4
4 Bohinj	Kobla	I/II/III	940	srednje	23	85	4,761	5,600	1,275	da	1
5 Bohinj	Vogel	I	1222	srednje	36	76,5	7,511	6,100	1,087		1
6 Bovec	Kanin	I	670	srednje	14	29	5,000	5,000	1,200		1
7 Cerkno	Smučarski center Cerkno	II	380	lahke	7,2	47	4,558	5,500	1,418	da	3
8 Črmošnjice	Gače	II/III	205	lahke	3	45	3,350	4,200	705		5
9 Čezsoča	Naklo	III	180	lahke	1,35	8,7	1,190	1,300	255		6
10 Črna na Koroškem	Črna na Koroškem	II/III	190	lahke	1,6	n.p.	808	626	190		5
11 Črni vrh nad Idrijo	Črni vrh nad Idrijo	III	131	lahke	2	6	856	1,810	120		6
12 Hrastnik	Rajska dolina	III	n.p.	lahke	0,45	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.		6
13 Kal nad Kanalom	Kal nad Kanalom	III	102	lahke	0,6	1,5	450	700	100		6
14 Kisovec	Marela	III	300	lahke	3,2	6	1,610	1,625	431		5
15 Knežak	Mašun	III	40	lahke	1	1,5	170	400	40		6
16 Kranjska Gora	Kranjska Gora / Podkoren	II	492	srednje	30	110	10,595	13,224	2,623	da	1
17 Krvavec	Krvavec	I/II	461	srednje	25	115	8,900	13,000	2,287	da	1
18 Livek	Livek	II/III	200	srednje	3	5	1,300	1,300	n.p.		5
19 Logarska dolina	Logarska dolina	II/III	71	lahke	0,23	1	230	562	71		6
20 Logatec	Logatec	III	64	lahke	0,5	1,5	320	550	60		6
21 Lokve	Lazna	III	n.p.	lahke	1	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.		6
22 Lokve	Lokve	III	129	lahke	3	3	1,480	1,129	100		6
23 Lovrenc na Pohorju	Lovrenc na Pohorju	III	n.p.	lahke	1	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.		6
24 Maribor	Mariborsko Pohorje	II/III	1002	srednje	60	200	14,176	16,814	3,228	da	1
25 Mežica	Peca	III	496	srednje	12	15	1,500	800	40		3
26 Mengeš	Gobavica	*	n.p.	lahke	1,5	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.		
27 Mozirje	Golte	II	340	srednje	10	60	3,573	5,860	806	da	3
28 Petrovče	Liboje	*	120	lahke	0,4	2	250	400	110		

kraj	ime smučišča	cona zanesljivosti snežne odeje po številu dni	denivelacija med najnižjo in najvišjo točko prog (m)	pretežnega dela prog po pretežnem nagibu pobočij	skupna dolžina smučarskih prog (km)	skupna površina smučišč (ha)	skupna dolžina žičnic (m)	zmogljivost žičnic (št.oseb/h)	skupna višinska razlika smučarskih žičnic (m)	umetno zasneževanje	stopnja ustreznosti
29	Planina pod Golico	II	372	srednje	3	9,2	1,630	404	372		4
30	Polževo	III	24	lahke	0,5	0,5	150	300	20		
31	Postojna	II/III	216	lahke	1,5	15	2,400	3,200	447		5
32	Prebold	III	70	lahke	0,2	0,8	250	500	70		
33	Rateče-Planica	II	40	lahke	0,27	1	270	300	40		6
34	Ravne na Koroškem	II/III	467	srednje	2,6	6	2,000	1,200	467		4
35	Ribnica na Pohorju	II	114	lahke	1,8	3	2,500	650	n.p.		5
36	Rogaška Slatina	*	n.p.	lahke	0,6	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	da	
37	Rogla	II	430	lahke	10	110	9,670	10,650	1,357	da	2
38	Sevnica	III	150	lahke	2	1	500	900	220		6
39	Slovenj Gradec	II	479	lahke	9	65	4,819	5,930	1,448		2
40	Slovenj Gradec	III	260	srednje	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	260		6
41	Slovenska Bistrica	II/III	200	lahke	3	n.p.	n.p.	n.p.	260		5
42	Sodražica	II/III	50	lahke	0,2	n.p.	n.p.	n.p.	50		6
43	Sviščaki	II/III	100	lahke	1,4	3	554	1,380	185		6
44	Spodnja Sorica	I/II	267	lahke	6	35	2,020	2,700	410		3
45	Škofja Loka	III	620	srednje	18	65	3,912	4,300	942		3
46	Ljubelj/Podljubelj	I/II	488	srednje	3,75	23,5	3,100	2,700	537		4
47	Trbovlje	II/III	160	lahke	2	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.		5
48	Trbovlje	II/III	165	lahke	2,5	11	468	600	165		5
49	Velika planina	II/III	260	lahke	6	35	3,850	4,900	702		4
50	Vojsko	II/III	125	lahke	5	5	400	600	125		6
51	Vrhnika	III	169	lahke	3	4	1,297	1,300	280		5
52	Zagorje	II/III	43	lahke	2	n.p.	n.p.	n.p.	43		6

* - izven območja III. kategorije

n.p. - ni podatka

Hoja in tek na smučeh

Visoko stopnjo ustreznosti imajo razmeroma obsežne alpske planote, pa tudi najvišje doline (Krma, Planica). Pretežen del gorskih dolin in kotlin pa ima omejeno ustreznost zaradi:

- prenizke nadmorske višine, v kateri snežna odeja ni dovolj zanesljiva ali pa je kratkotrajna (npr. Bohinj, Zgornja Soška dolina z Bovško kotlinico, Logarska dolina, Jezerska kotlinica);
- ozkega dolinskega dna z omejenim planim in uravnanim dnom (npr. Vrata, Krnica, Kot, Zgornja Krma).

Neugodno je tudi to, da posamezna območja z razmeroma visoko ustreznostjo za alpsko smučanje, nimajo hkrati tudi visoke pokrajinske ustreznosti in zmogljivosti za hojo in tek na smučeh (npr. Vogel, Krvavec, Kanin). Enako pa velja tudi obratno: nekatera območja z visoko ustreznostjo za hojo in tek na smučeh (npr. Pokljuka) ne sovpadajo z zelo ustreznim pokrajinskim potencialom za alpsko smučanje.

Veslanje na divjih vodah

Visoka ustreznost je prostorsko omejena na zgornje toke alpskih rek, katerih struge so ostale v razmeroma intaktnem stanju (Soča nad Tolminom, Idrijca, zgornji tok Savinje, Savi Bohinjka in Dolinka, Sava do Kranja, zgornji tok Krke in zgornji tok Kolpe). Zahvaljujoč zlasti Soči, ki sodi med doživljajsko najlepše evropske reke, je ta segment turistične ponudbe v zadnjih letih prerastel iz marginalne v množično obliko turistične ponudbe. S sodobno športno opremo, ki omogoča ukvarjanje s to aktivnostjo tudi izven osrednjih poletnih mesecev, so ustrezne reke za čolnarjenje na divjih vodah (ob naštetih rečnih odsekih) pomembna oblika turistične ponudbe tudi z vidika časovne širitve turistične sezone.

Kazalci za vrednotenje ustreznosti rek za kajakaštvo in izhodiščni turistični kraji

turistični kraj	reka	rečni odsek	dolžina odseka v km	težavnostna stopnja	ustreznostna stopnja
Bovec, Kobarid, Most na Soči, Čezsoča, Log pod Mangrtom, Trenta	Soča	Zadnjica - Kobarid	38.5	II - VI	1
Kobarid, Most na Soči, Bovec	Soča	Kobarid - Most na Soči	20	II	3
Most na Soči	Idrijca	Sp. Idrija - D. Trebuša	23	II - VI	2
Most na Soči	Idrijca	D. Trebuša - izliv	11.5	II	3
Kranjska Gora, Dovje, Mojstrana, Gozd Martuljek	Sava Dolinka	Mojstrana - Hrušica	7	II	2
Bled, Lesce, Radovljica, Mošnje	Sava Dolinka	HE Zasip - Radovljica	10	II	2
Bohinjska Bistrica, Bohinj	Sava Bohinjka	Jezero - Soteska	19	II	3
Bohinjska Bistrica, Bohinj, Bled, Lesce, Radovljica, Mošnje	Sava Bohinjka	Soteska - Bohinjska Bela	5	IV	2
Bohinjska Bistrica, Bled, Lesce, Radovljica, Mošnje	Sava Bohinjka	Bohinjska Bela - izliv	9	II	3
Bled, Lesce, Radovljica, Mošnje	Sava	Radovljica - Kranj	22	II - III	2
Bovec, Čezsoča, Log pod Mangrtom	Koritnica	Kluže - Vodenca	4.5	IV	2
Logarska dolina, Ljubno ob Savinji, Luče, Mozirje	Savinja	Solčava - Ljubno	21	II - IV	2
Logarska dolina, Ljubno ob Savinji, Luče, Mozirje	Savinja	Ljubno - Nazarje	10	II	3
Dolenjske Toplice, Otočec	Krka	Krka - Soteska	26	II - III	3
Osilnica	Kolpa	Osilnica - Kuželj	14.5	III - IV	2
Osilnica	Kolpa	Kuželj - Prelesje		III	2
Most na Soči	Bača	Koritnica - izliv	11	II	3

Ustreznostne stopnje - za vse tri kategorije je predpogoj 1. ali 2. kakovostni razred rečne vode

1. stopnja ustreznosti - reke oz. rečni tokovi z daljšimi odseki s srednje težko (II), težko (III), zelo težko (IV) in izredno težko (V in VI) težavnostno stopnjo

2. stopnja ustreznosti - reke oz. rečni tokovi s pretežno srednje težko (II) težavnostno stopnjo in krajšimi odseki s težko (III) do zelo težko (IV) težavnostno stopnjo

3. stopnja ustreznosti - reke oz. rečni tokovi s pretežno srednje težko (II) težavnostno stopnjo

Jadranje, deskanje

Visoko ustreznost za ti dve aktivnosti ima zaradi pogostega in dovolj močnega vetra morsko obalno območje. Jezera zaradi razmeroma zatišnih leg in nerednega pojavljanje močnejšega vetra nimajo večje ustreznosti. Zato je njihova privlačnost dovolj močna le za deskanje in jadranje kot marginalno aktivnost.

Alpinizem, plezanje

S prostim plezanjem, ki terja predvsem zelo strme in tudi visoke stene, se je ustrezno območje za ti dve aktivnosti razširilo iz osrednjega območja Julijskih Alp in Kamniško-Savinjskih Alp tudi v posamezna druga območja (npr. Kuželjska stena nad Koplo, Osapska stena na kraškam robu). Ta segment povpraševanja in ponudbe predstavlja prav tako marginalno obliko, ki pa lahko pomembno prispeva k turističnemu ugledu in turistični multifunktionalnosti turističnega območja.

Podobno velja tudi za športni ribolov, za katerega analiza ustreznosti še ni zaključena.

V večini turističnih krajev v ožjem smislu (izjema so izraziti zdraviliški kraji) temelji turistična ponudba na ustreznosti za različne rekreacijske aktivnosti na prostem. Zelo redki so tisti kraji, ki lahko temeljijo na ustreznosti za eno samo rekreacijsko aktivnost.

Zato so prednostna območja za turizem predvsem tiste pokrajine, ki so ustrezne za različne oblike rekreacijskih aktivnosti, še posebej take, ki jih je možno izvajati v različnih letnih časih. Območja z večstransko ustreznostjo lahko zadovolje različne segmente ozko usmerjenih povpraševalcev (turistov), prav tako pa tudi skupino turistov, usmerjene v takoimenovane multifunktionalne počitnice.

Nemške raziskave kažejo, da je bil v devetdesetih letih vedno bolj prisoten trend k multifunktionalnemu dopustu oziroma počitnicah. Široki krogi turistov se med počitnicami niso več želeli omejiti samo na eno aktivnost (npr. samo poležavanje na plaži, ukvarjanje s samo enim športom: samo s hojo ali samo s kolesarjenjem), temveč so želeli med počitnicami biti aktivni na različnih področjih ter užiti različna doživetja. Na podlagi takih teženj je v turističnih

krajih potrebno zagotoviti oziroma ponuditi možnosti za multifunkcionalno oblikovanje počitniškega bivanja. Medtem, ko se nekdo odloči svoj dopust preživeti ob morju, se poleg kopanja želi ukvarjati še z deskanjem, dopolniti bivanje tudi z obiskom kulturne ali naravne znamenitosti.

Zato so v nesporni prednosti območja z ustreznostjo za različne oblike rekreacije na prostem. Skladno s to tezo smo gorske turistične kraje v ožjem smislu tipizirali na podlagi raznolikosti in stopnje ustreznosti njihove okolice za pomembnejše rekreacijske aktivnosti na prostem.

V prva dva tipa (A in B) smo uvrstili gorske turistične kraje, ki imajo v svojem neposrednem zaledju ustreznost le za poletne rekreacijske aktivnosti, vezane na odprto pokrajino, v naslednje štiri tipe (C, D, E in F) pa tiste kraje, katerih okolica je primerna tako za poletne kot zimske aktivnosti. Območja ob turističnih krajih, ki so se uvrstila v najvišji, to je tip F, izstopajo kot zelo in vsestransko ustrezna, kar pomeni, da imajo visoko ustreznost za tri glavne oblike rekreacijskih aktivnosti na prostem: za rekreacijo v zelenem, ob/na/v vodi in na snegu. V tip E so uvrščena območja, ki so zelo ustrezna za dve skupini: za rekreacijo na snegu in za rekreacijo v zelenem. V tip D in C sodijo območja krajev, ki imajo prav tako ustreznost za predhodni dve obliki aktivnosti, vendar pa je njihova stopnja ustreznosti nižja.

Tip B zajema območja turističnih krajev, ki imajo ustreznost za dve poletni rekreacijski obliki na prostem, to je za rekreacijo v zelenem in ob/na/v vodi, tip A pa tista z ustreznostjo le za rekreacijo v zelenem. Podrobnejša merila tipizacije in rezultati so razvidni iz priložene tabele.

Kot je razvidno iz tabele, je razmeroma malo gorskih turističnih krajev, katerih neposredno zaledje ima vsestransko in razmeroma visoko ustreznost za rekreacijo v odprti pokrajini.

Območij za rekreacijo v obmorskih turističnih krajih nismo členili, saj je njihova notranja diferenciacija odvisna predvsem od zmogljivosti obale.

Podobno velja tudi za ustreznost termalnih voda kot temeljnih virov za rekreacijo v vodi. Tudi tu je v ospredju predvsem njihova zmogljivost.

Tipizacija prednostnih območij za rekreacijo na prostem v okolici* gorskih turističnih krajev

* v razdalji do 5 km

poletna		poletna in zimska			
tip A	tip B	tip C	tip D	tip E	tip F
območja za rekreacijo "v zelenem"	območja za rekreacijo "v zelenem" ¹ in "ob/na/v vodi" ²	območja za rekreacijo "v zelenem" ¹ in "na snegu" ³	zelo ustrezna in ustrezna (mešana) območja za rekreacijo "v zelenem" ¹ in "na snegu" ³	zelo ustrezna območja za rekreacijo "v zelenem" in "na snegu"	zelo ustrezna območja za rekreacijo "v zelenem" ¹ , "na snegu" ³ in "ob/na/v vodi" ²
- planinstvo, izletništvo	- planinstvo, izletništvo - kopanje v naravnih kopališčih - čolnarjenje na mirnih vodah - čolnarjenje na divjih vodah (+)	- planinstvo, izletništvo - alpsko smučanje - hoja in tek na smučeh	- planinstvo, izletništvo - alpsko smučanje - hoja in tek na smučeh	- planinstvo, izletništvo - alpsko smučanje* - hoja in tek na smučeh** - čolnarjenje na divjih vodah (+)	- planinstvo, izletništvo - alpsko smučanje - hoja in tek na smučeh - kopanje v naravnih kopališčih - čolnarjenje na mirnih vodah - čolnarjenje na divjih vodah (+)
A1 zelo ustrezna	B1 zelo ustrezna za 1 in 2	C1 zelo ustrezna za 1 in manj ustrezna za 2	D1 zelo ustrezna za 1 in ustrezna za 2	E1 + E2 zelo ustrezna za * in **	F1 zelo ustrezna za 1, 2 in 3
Begunje na Gorenjskem Hrib Javorniški Rovt Križe Krnlj Kropa Lepena Poljče Tržič	Ribno Most na Soči (+) B2 zelo ustrezna za 1 in ustrezna za 2 Lesce (+) Ljubno ob Savinji (+) Log pod Mangrtom (+) Luče (+) Mošnje (+) Preddvor Radovljica (+) Trenta (+) B3 ustrezna za 1 in ustrezna za 2 Osilnica (+)	Planina pod Golico Podljubelj Velika Planina Zgornje Gorje Kobarid (+)* C2 ustrezna za 1 in ustrezna za 2 Šmartno na Pohorju Cerkno Lovrenc na Pohorju Uršlja gora Vojsko C3 ustrezna za 1 in ustrezna ter manj ustrezna za 2 Livek Postojna Črni Vrh nad Idrijo	Čezsoča (+) Dovje - Mojstrana (+) Gozd Martuljek (+) Logarska dolina (+) Mozirje (+) Črna na Koroškem Kotlje* Lokve Mežica Podpeca Polje Prevalje Spodnje Jezersko Zgornja Jamnica Zgornje Jezersko D2 zelo ustrezna za 2 in ustrezna za	Kranjska Gora (+) E1 zelo ustrezna za * Bovec (+) Krvavec Soča E2 zelo ustrezna za ** Goreljek Koprivnik Podkoren Rateče Spodnja Sorica	Bohinjska Bistrica (+) Bohinj (+) F1 zelo ustrezna za 1 in 2 ter manj ustrezna za 3 Bled (+)
A2 ustrezna					
Kandrše Otočec Poljane nad Škofjo Loko Rakitna Šentanel Žiri					

* ustrezno tudi za 2

* ustrezno tudi za 2

Obrazložitev in utemeljitev 3. smotra in ciljev

Kljub temu, da so za razvoj turističnih krajev v ožjem smislu osnovnega pomena pokrajinske, topografske, klimatske in kulturne značilnosti posameznih območij, so iz gospodarskih razlogov potrebni rekreacijski objekti, ki omogočajo rekreacijo tudi v obdobju slabega oziroma neugodnega vremena, saj se s tem podaljšuje turistična sezona.

Pospeševanje gradnje rekreacijskih objektov:

- krepí konkurenčno sposobnost turističnega gospodarstva še posebej napram klimatsko ugodnejšim počitniškim deželam;
- povečuje rekreacijsko privlačnost turističnega kraja oziroma območja;
- podaljšuje turistično sezono, v številnih primerih celo na celo leto, kar lahko pomembno prispeva k boljši izkoriščenosti in rentabilnosti osnovnih (primarnih) turističnih nastanitvenih zmogljivosti;
- s tem lahko v celoti zvišuje gospodarsko moč turističnega kraja.

Ker zahtevnejši rekreacijski objekti sami zase le redko prinašajo dobiček (npr. žičnice, pokrita kopališča), naj bi bilo težišče na koncentraciji teh objektov v posameznih turističnih središčih kjer je možno zagotoviti obsežen turistični promet. V poštev pridejo zato zlasti turistični kraji z razvito splošno infrastrukturo (vodovod, odvajanje odpadnih voda, ustrezne prometnice idr.), večjimi nastanitvenimi zmogljivostmi in vsaj deloma razvito rekreacijsko infrastrukturo, ki so se izkazali kot uspešne kristalizacijske lokacije turističnega dogajanja oziroma prometa.

Da bi osvetlili vlogo turističnih krajev kot središč turistične infrastrukture, ki jo v tem okviru obravnavamo, dodajmo nekoliko širšo splošno obrazložitev.

Turistični kraj / turistični cilj

Poseben položaj v turistični ponudbi zavzemajo turistični kraji. Pri tem ni mogoče identificirati nobenega tako jasno opredeljivega ponudnika, kot so pri večini drugih proizvajalcev turističnih storitev. Turistični kraji niso gospodarski pojavi z jasno opredeljivimi proizvodnimi lokacijami (obrat) ali enotnim proizvodom oziroma storitvijo. Vendar celotni turizem krajev in območij "živi" kot turistični ponudnik. Turistični cilji/turistični kraji so "kristalizacijske točke turizma" (Kaspar, 195, s. 53), centri turističnega polja moči (Bernecker, 1956, s. 94).

Glede na turistično ponudbo določenega turističnega kraja je treba razlikovati predvsem dva vidika. Vsak kraj ima določeno opremljenost, kot so npr. pokrajinski, klimatski, historični in ekonomski dejavniki, zaradi katerih je kraj zanimiv za tujce. Turistična veda to označuje kot ponudbo naravnih virov.

A samo zaradi tega kraj le redko postane turistični kraj, čeprav to seveda lahko da prve vzpodbude razvoju turizma. Kraj postane del turistične ponudbe šele takrat, ko se jim pridružijo še drugi, t.i. izpeljani dejavniki. Pri tem gre v glavnem za dve poglavitni skupini:

- Organizacijski in upravni ukrepi, ki turizem institucionalizirajo in usmerijo v zaželeno tirnico. Na lokalnem področju sodi sem oblikovanje določenih uradnih turističnih organizacij, ki skrbijo za razvoj turizma. Praviloma je to pristojni oddelek znotraj občinske uprave ali turistično oziroma zdraviliško društvo. Zunaj lokalnih okvirov zajema to ustrezne zakone in uredbe, ki omogočajo razvoj turističnega območja.
- Objekti in infrastruktura, ki omogočajo razvoj turizma in prispevajo k njegovi širitvi. Sem spadajo vsi zasebni in javni objekti ter infrastrukturni ukrepi, namenjeni turizmu, predvsem izgradnja cest in/ali letališč, ureditev zelenih površin, skrb za mestno podobo, izgradnja nočitvenih in gostinskih obratov, skrb za ponudbo turističnih storitev (šport, zabava) in lokalna pristočasna ponudba (kopališča, prireditve). To so objekti in aktivnosti, ki so deloma namenjeni posebej turizmu, deloma pa koristijo tudi domačemu prebivalstvu.

Na tej stopnji že lahko govorimo o institucionaliziranem turizmu. Turistična ciljna območja zavestno nudijo svojo ponudbo turističnemu tržišču, udeležuje

se tržnega menjalnega procesa (pri čemer velik del turistične ponudbe s področja javnih storitev ni ovrednoten s cenami).

Turistični proizvod je kraj sam s svojimi naravnimi in izpeljanimi dejavniki ponudbe kot vsota vseh objektov in ukrepov, ki služijo turizmu. Turistični kraji prizvajajo in ponujajo atraktivnost ("The central aspect of tourism are attractions (the ability to draw people to them)", Mill / Morrison, 1985, s. 202).

Obrati in institucije turističnih krajev imajo pri tem različne nelože. Turistični obrati v kraju pripravljajo turistične storitve, kot npr. nočitvene usluge, turistično vodenje, zdraviliške koncerte itd. Občinska uprava in turistična združenja kombinirajo najrazličnejše vrste ponudbe s svojega področja v celotno podobo oziroma celotno ponudbo, ki je ponujena posameznim strankam. S tem v zvezi so turistične kraje/turistične cilje primerjali z velikimi "multiproizvodnimi podjetji", ki predstavljajo s kolektivno proizvodnjo, ki je v glavnem nekoordinirana in neodvisna, turistično ponudbo določenega kraja (Krippendorf, 1971, s. 21; Kaspar, Kunz, 1982, s. 48).

Turistične kraje v ožjem smislu smo analizirali na osnovi opremljenosti s športno infrastrukturo, ki sodi v teh krajih poleg predhodno obravnavane ustreznosti za rekreacijo v odprti pokrajini med pomembnejše segmente ponudbe.

Pretekli turistični razvoj je v različnih slovenskih regijah pobudil turistična središča, ki so opremljena z raznoliko in kakovostno ter letošnemu povpraševanju prilagojeno rekreacijsko infrastrukturo. Kraji, ki izstopajo po raznoliki strukturi rekreacijskih objektov so razmeroma maloštevilni in razporejeni le v nekaterih slovenskih regijah: na območju Alp v Julijskih Alpah, v Predalpski Sloveniji, na Pohorju, v Submediteranski Sloveniji v južnem delu Koprškega primorja, v obsežni Subpanonski Sloveniji pa s posameznimi in široko raztresenimi kraji. Od skupno 101 analiziranih turističnih krajev v ožjem smislu:

- jih 24 nima športnih objektov, 27 ima samo nepokrite tovrstne objekte in 46 jih ima hkrati nepokrite in pokrite športne objekte, 4 pa nimajo nepokritih temveč le pokrite objekte.

- Med 27 kraji, ki imajo samo nepokrite športne objekte jih sodi 13 v skupino (tip A) z zgolj osnovnimi športnimi objekti (igrišče za igre z žogo), 13 (tip B) med take, ki imajo poleg osnovnih še en ali več temeljnih turistično-športnih objektov (kot so npr. igrišča za tenis, mini golf) ter le 1, ki ima tudi poseben športni objekt (bazen).
- Med 46 turističnimi kraji, ki imajo hkrati nepokrite in pokrite športne objekte je:
 - 16 takih, ki imajo zelo pomanjkljivo sestavo nepokritih športnih objektov (tip D1, tip E1) in hkrati tudi skromen izbor pokritih športnih objektov.
 - 9 takih, ki niso kompletirani z nepokritimi športnimi objekti na prostem (tip D2 in tip E2) imajo pa zahtevnejši nivo pokritih objektov (npr. večnamenska dvorana ali dvorana za tenis ali kopališki kompleks).
 - 21 pa je takih, ki imajo razvejano oz. kompletirano sestavo zunanjih športnih objektov hkrati pa osnovne (tip F1) ali zahtevnejše (F2) pokrite objekte.

V skupino D1 in E1 se uvršča večina naših večjih gorskih turističnih krajev. Njihovo pomanjkljivo sestavo nepokritih športnih objektov je možno pojasniti s tem, da je njihova rekreacijska ponudba poudarjeno usmerjena v rekreacijske aktivnosti navezane na odprto pokrajino (alpsko smučanje, hoja in tek na smučeh, planinstvo, sprehodi) zato so grajeni športni objekti na prostem v njih drugotnega pomena.

V skupine D2, E2, F1 in F2 so se uvrstili predvsem zdraviliški turistični kraji, večji obmorski turistični kraji, pa tudi nekaj "mestnih" turističnih krajev. Visoko stopnjo opremljenosti s pokritimi športnimi objekti v zdraviliških krajih je možno razložiti s prizadevanji po razširitvi ponudbe od terapevtskih v različne športne objekte, s katerimi so se transformirali iz nekaj čistih oz. pretežno zdraviliških v kombinirane zdraviliško-rekreacijske, hkrati pa so s tem uveljavljali celoletno turistično sezono. V nekaterih obmorskih turističnih krajih gre dobra opremljenost s pokritimi športnimi objekti na rovaš teženj po razširitvi turistične sezone izven poletnega viška. V tej skupini pa sta od gorskih krajev le Bled in Rogla. Več turističnih krajev te skupine pa sodi med "mestna" naselja in je njihova visoka stopnja opremljenosti s športnimi objekti bolj učinek prizadevanj po visokem standardu objektov za domače V območjih s počitniškim (stacionarnim) turizmom, v katerih ima ta dejavnost pomemben gospodarski pomen bodo bodoča prizadevanja morala biti usmerjena v izpopolnjevanje ponudbe zaradi podaljševanja turistične sezone. Ob takih težnjah

je iz ekonomskih razlogov smiselno prizadevanja za nadaljno izgradnjo zahtevnih športnih objektov osredotočati v krajih, ki že imajo določeno stopnjo opremljenosti.

Osredotočanje zahtevnejših in raznolikih športnih objektov v razvitejših turističnih središčih pa je smiselno tudi zaradi racionalne izrabe prostora. Zaradi težnje po gradnji rekreacijskih objektov v odprtem prostoru in to tudi tistih, ki niso vezani na posebno pokrajinsko ustreznost, obstaja v turističnih območjih velika nevarnost razpršene zazidave in to tudi tistih delov odprte pokrajine, ki so posebej ustrezni in potrebni za rekreacijo na prostem (na primer: obale, zelene odprte površine). Za omejitev ali preprečitev zazidave odprtega prostora je zato posebej pomembna planska opredelitev zazidalnih in nezazidalnih površin. Koncentriran način gradnje lahko na eni strani pripomore k ohranitvi doživljajske vrednosti (podobe) pokrajine, na drugi strani pa k zagotovitvi čim večjega obsega površin za rekreacijske aktivnosti navezane oziroma odvisne od pokrajinskih prvin. Taka usmeritev je za Slovenijo posebej pomembna saj so gorske doline in kotlinice, ki pridejo v poštev za intenzivnejši turistični razvoj maloobsežne in je potrebno njihovo dno v čim večji meri očuvati kot rekreacijski potencial (za sprehode, za hojo in tek na smučeh idr.).

Med infrastrukturo, ki postaja v naših gorskih turističnih krajih čimdalje bolj aktualna in "nepogrešljiva" sodijo naprave za umetno zasneževanje. Njihove možne negativne učinke na ekološke razmere smo navedli že v predhodnem. Na tem mestu naj dodamo, da se je v nekaterih alpskih državah obnesel postopek načrtovanja naprav za dodatno zasneževanje smučišč, pri katerem se najprej opravi presoja z vidika vrstva okolja, vodnih virov in vodnih pravic. Šele nato se izdelata načrt zasneževanja s tehničnimi rešitvami prilagojenimi lokalnim razmeram. Za tem sledi uradni postopek ob upoštevanju prostorskega načrta in zakonov o varstvu narave, o gozdovih, o vodah ter gradbenem in obrtnem pravu.

Za ustrezno ekološko rešitev zasneževanja je pomembna zadostna količina vode s katero je možno zagotoviti dovolj veliko višino, pravočasno izdelavo in dovolj dolgo trajanje dodatne oz. umetne snežne odeje. Z izmeničnimi zmrzovanji pobujeno erozijo, kot posledico močnejšega polzenja tal in zmrzovanje vegetacije, je namreč mogoče preprečiti z dovolj debelo snežno odejo.

Za to sta med temeljnimi, ekološko pomembnimi zahtevami pri zasneževanju smučarskih prog: dovolj vode, da je možno začeti zasneževati zgodaj (po izkušnjah v novembrskih mrzlih dneh) ter da je mogoče pripraviti dovolj debelo snežno plast, po izkušnjah najmanj 20 do 30 cm umetnega snega za podlago. V tem primeru,

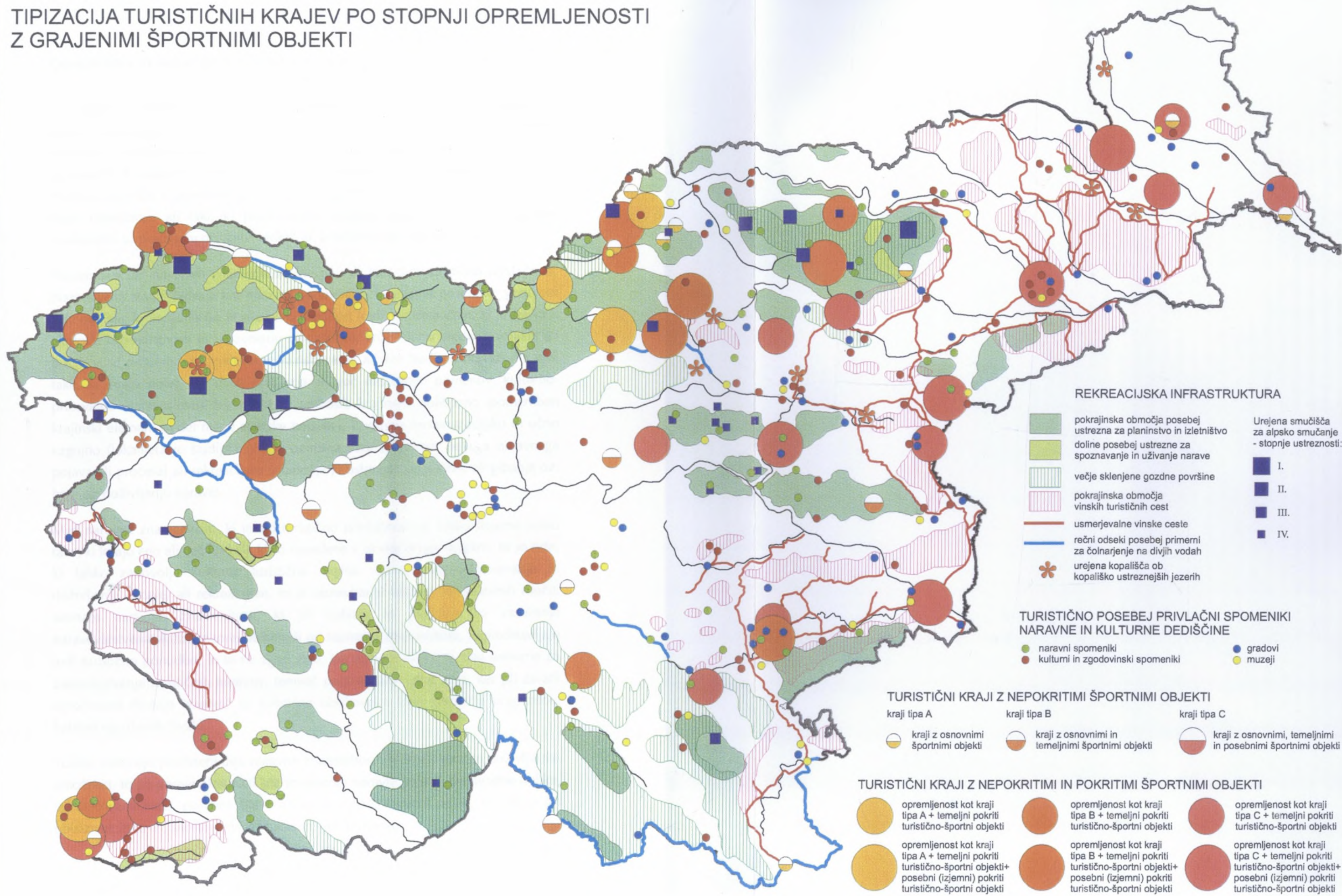
četudi ne pade dovolj naravnega snega, mraz ne more prodreti do korenin, tla pa hkrati ostajajo "odprta" (sposobna) za morebitno sprejemanje (pronicanje) vode. Poglavitni ekološki problem je zagotoviti tako umetno zasneževanje, da bo vegetacija zavarovana pred poškodbami zaradi mraza ter pred mehničnimi okvarami zaradi teptalnih strojev in smuči.

Z umetnim zasneževanjem je treba zagotoviti smučanje in s tem zimsko sezono v okviru tradicionalnih terminov. Druge oblike rekreacijske ponudbe in nadomestni programi v slučaju kopnih smučišč ne morejo zadovoljiti turistov, ki so v turistični kraj prišli prvenstveno zaradi smučanja. Zasneževanje zagotavlja zimsko-športno sezono, na osojnih pobočjih tudi pod 1.000 m nadmorske višine. Ker se velik del obstoječih smučišč v naših gorskih turističnih krajih, za katere sta dve turistični sezoni, izredno pomembni, začneja že pod 1.000 m, konča pa pod 1.800 m je umetno zasneževanje zanje "življenjskega pomena".

Tipzacija turističnih krajev po stopnji opremljenosti z grajenimi športnimi objekti

Turistični kraji z nepokritimi športnimi objekti			Turistični kraji z nepokritimi in pokritimi športnimi objekti						turistični kraji brez športnih objektov
tip A	tip B	tip C	tip D ₁	tip D ₂	tip E ₁	tip E ₂	tip F ₁	tip F ₂	
kraji z osnovnimi športnimi objekti	kraji z osnovnimi in temeljnimi športnimi objekti	kraji z osnovnimi, temeljnimi in posebnimi športnimi objekti	opremljenost kot kraji tipa A + temeljni pokriti turistično-športni objekti	opremljenost kot kraji tipa A + temeljni pokriti turistično-športni objekti + posebni (izjemni) pokriti turistično-športni objekti	opremljenost kot kraji tipa B + temeljni pokriti turistično-športni objekti	opremljenost kot kraji tipa B + temeljni pokriti turistično-športni objekti + posebni (izjemni) pokriti turistično-športni objekti	opremljenost kot kraji tipa C + temeljni pokriti turistično-športni objekti	opremljenost kot kraji tipa C + temeljni pokriti turistično-športni objekti + posebni (izjemni) pokriti turistično-športni objekti	
osnovni športni objekti: igrišče za igre z žogo (malo), igrišče za igre z žogo (veliko)	temeljni turistično-športni objekti: igrišče za tenis, mini golf, igrišče za namizni tenis, tenis, badminton, drsališče	posebni turistično-športni objekti: bazen, maneža, hipodrom, velodrom	temeljni pokriti turistično-športni objekti: pokrit bazen, trim kabinet, pokrito kegljišče, pokrito balinišče	posebni (izjemni) pokriti turistično-športni objekti: večnamenska dvorana, dvorana za tenis, squash, dvorana za jahanje, pokrito drsališče, pokrit kopališki kompleks	temeljni pokriti turistično-športni objekti: pokrit bazen, trim kabinet, pokrito kegljišče, pokrito balinišče	posebni (izjemni) pokriti turistično-športni objekti: večnamenska dvorana, dvorana za tenis, squash, dvorana za jahanje, pokrito drsališče, pokrit kopališki kompleks	temeljni pokriti turistično-športni objekti: pokrit bazen, trim kabinet, pokrito kegljišče	posebni (izjemni) pokriti turistično-športni objekti: večnamenska dvorana, dvorana za tenis, squash, dvorana za jahanje, pokrito drsališče, pokrit kopališki kompleks	
KRAJI:									
Podljubelj Podpeca Šentanel Šmartno na Pohorju Čezsoča Kotlje Livek Luče Martjanci Petišovci Seča Uršlja gora Vinica Rateče	Mojstrana Žiri Črni Vrh nad Idrijo Kropa Preddvor Dobrova* Križe Log pod Mangrtom** Osilnica Poljane D11 Zgornje Jezersko Kandrše** Lokve**	Gozd Martuljek	Begunje na Gorenjskem Prevalje	Ljubno ob Savinji* Piran*	Kranjska Gora Radovljica Grosuplje Mošnje Tržič Bohinjska Bistrica Strunjan Črna na Koroškem Bovec Kobarid Zgornje Gorje Lovrenc na Pohorju Ribno	Bled Rogla Cerkno Mežica Otočec Topolšica Mozirje*	Koper Šmarješke Toplice Lesce Lendava Dobrna Ankaran Dolenjske Toplice Lipica* Izlake Moravske Toplice Podčetrtek Zreče Banovci**	Radenci Ptuj Rogaška Slatina Izola Postojna Portorož Laško Čatež ob Savi	Ambrož pod Krvavcem Dovje Goreljek Hočko Pohorje Hrib Javorniški Rovt Kamniška Bistrica Koprivnik Krn Lepena Most na Soči Planina nad Golico Podkoren Poljče Polje Radegunda Slivniško Pohorje Soča Spodnja Sorica Spodnje Jezersko Srednja vas v Bohinju Trenta Vojsko Zgornja Jamnica
OPOMBE:									
	* nima osnovnih pokritih objektov ** nima osnovnih nepokritih objektov			* nima temeljnih pokritih objektov		* nima temeljnih pokritih objektov	* nima temeljnih nepokritih objektov ** nima osnovnih in temeljnih nepokritih	* nima temeljnih pokritih objektov	
IZJEME: Logarska dolina, Rakitna, Stara Fužina, Ukanc - imajo temeljne pokrite, nimajo pa nepokritih objektov									

TIPIZACIJA TURISTIČNIH KRAJEV PO STOPNJI OPREMLJENOSTI Z GRAJENIMI ŠPORTNIMI OBJEKTI

Obrazložitev in utemeljitev 4. smotra in ciljev

Za turistično privlačnost pokrajine so pomembni tudi posamezni naravni objekti, ki sodijo med sestavine primarne turistične ponudbe. Po zakonu o varstvu naravne in kulturne dediščine se posamezne naravne znamenitosti varujejo kot naravni spomeniki. Po zakonski definiciji sodijo mednje tiste naravne znamenitosti ali zelo majhna območja s posebnim in estetskimi zanimivostmi različnih oblik, vsebine, lege, razsežnosti ali taki, ki predstavljajo vzorčne primere naravnih pojavov. Namenjeni so predvsem ohranitvi redkih ali značilnih naravnih pojavov.

Pomemben del naravnih znamenitosti, ne pa vsi, ima tudi turistično privlačnost. Naravstvena stroka izdvaja kot naravne spomenike, ki so pod posebnim varstvom tiste objekte, ki imajo lahko le ekološko vrednost (redkejši ekosistem, ki prispeva k ekološki raznovrstnosti in naravnemu ravnotežju), znanstveno vrednost (objekt ali površina je primerna za znanstvena raziskovanja ali kot študijski objekt). Pa tudi take, ki imajo poleg teh dveh tudi eno ali več naslednjih pomenov: kulturno-pričevalno (naravoslovna izjemnost ali redkost), krajinsko oblikovno (pomemben krajinski element in del njene estetske podobe), študijsko-demonstracijsko in učno vzgojno (lokaliteta je študijski objekt oziroma vzorčni primer nekega naravnega pojava ali procesa) ali rekreacijsko (območje je ustrezno za počitek ali gibanje oz. hojo ob doživljanju narave).

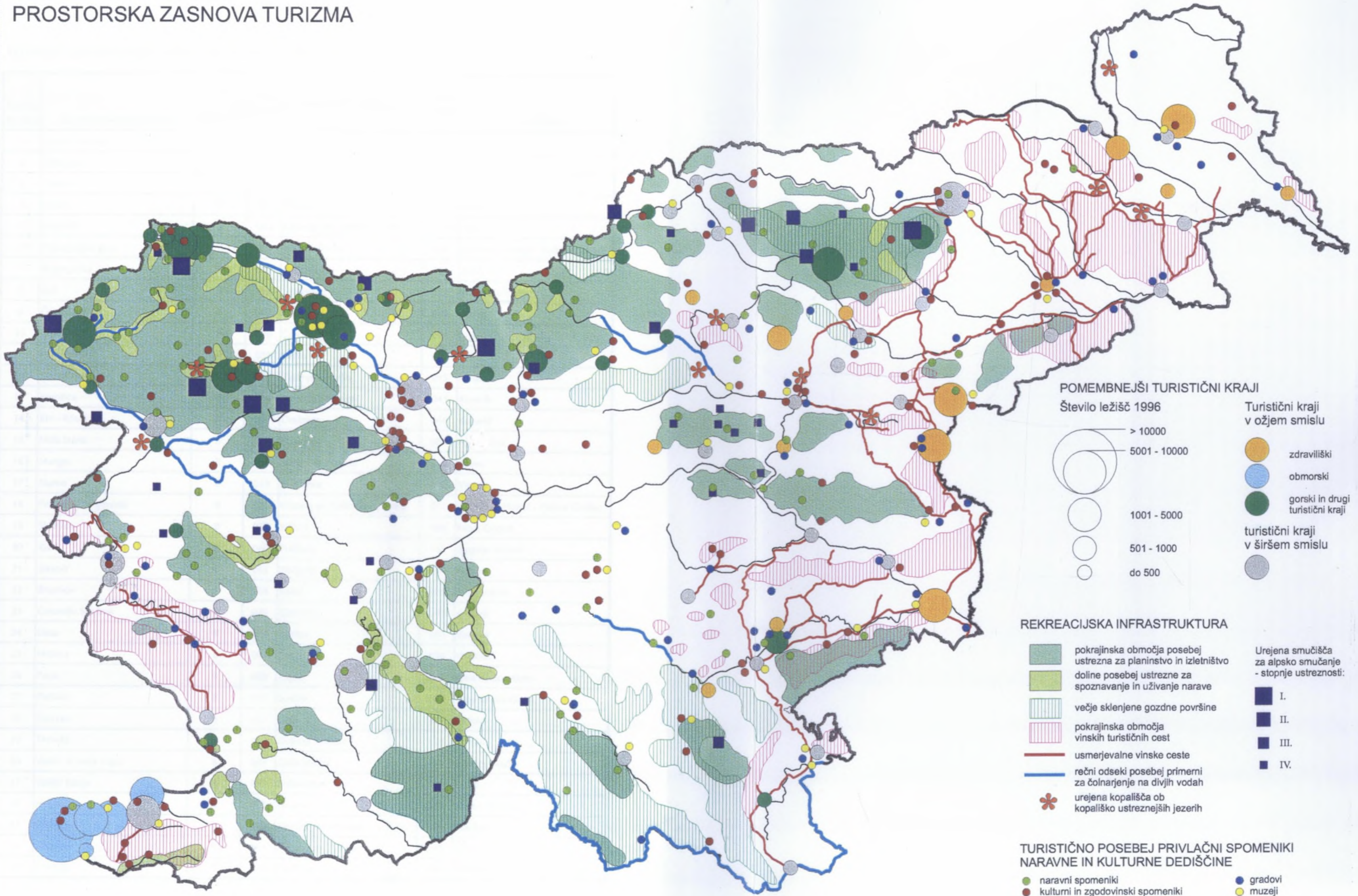
Med naravne znamenitosti, ki imajo turistično privlačnost pa lahko štejemo samo take, ki imajo eno ali več funkcij, ki so navedene v okviru druge skupine, to so tiste, ki lahko zadovolje kulturne turistične nagibe (opazovanje, spoznavanje in doživljanje narave) ali rekreacijske, to je obnavljanje telesnih in duševnih moči). Seznam naravnih znamenitosti, ki jih izdvaja in predlaga za varovanje naravovarstvena služba je torej obširnejši od seznama znamenitosti, ki predstavljajo tudi turistično ponudbo. In to ne zgolj zato, ker njihove lastnosti niso ustrezne za zadovoljevanje turističnih motivov, temveč pogosto tudi vsled tega, ker jih zaradi ogroženosti skušajo "zapreti" za turistične obiskovalce (npr. območja pragozdov, habitati ogroženih živali).

Turiste zanimajo predvsem tiste naravne znamenitosti, ki imajo močno doživljajsko zmožnost, to pa pomeni lastnosti kot so izjemni naravni pojavi, nenavadne oblike, izjemno razsežnost, posebne barve ali predstavljajo naravni pojav, ki vzbuja pri obiskovalcih strah, spoštovanje, začudenje, občudovanje.

Na podlagi navedenega smo iz obširnega inventarja najpomembnejših naravnih znamenitosti, zbranih po merilih naravovarstvenih strokovnjakov, izdvojili tiste, ki izstopajo po turistični privlačnosti. Izbor je temeljil na naslednjih merilih: velikost, razsežnost, oblika. S temi parametri se je vrednotila doživljajska privlačnost. To lastnost ni možno za vse vrste naravnih znamenitosti ocenjevati z istimi merili. Pri geomorfoloških površinskih spomenikih so bile za to upoštevane predvsem: zanimivost oblik, relativna (v okviru Slovenije) velikost oziroma dimenzije (npr. globina kanjona, soteske, tesni, pri podzemnih bogastvo kapniških pojavov, dolžina dostopnih rovov). Geomorfološko-hidrološke naravne znamenitosti so bile dodatno vrednotene na podlagi značilnosti struge in kakovosti vode. Botanične znamenitosti pa so se ocejevale po obsegu vegetacijske odeje po kateri se lokacija odlikuje.

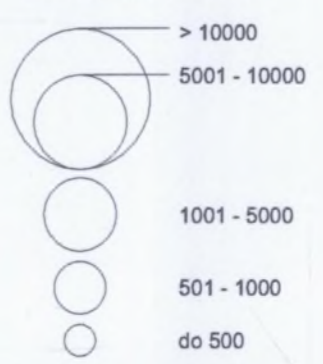
- Urejenost in dostopnost za javnost. Iz seznama turistično pomembnih znamenitosti so bile povsem izločene tiste, skozi katere ne vodijo nadelane poti in so dostopne le s posebno opremo.
- Ustreznost območja znamenitosti za izvajanje rekreacijskih aktivnosti. Ta kriterij je relativen saj je možnost izvajanja rekreacije le začasna, v prihodnosti pa bo lahko zaradi morebitnih spremenjenih, to je strožjih naravovarstvenih ukrepov onemogočena.
- Poučno-vzgojna vrednost. Ta lastnost je bila ocenjena na podlagi meril o naravoslovni redkosti pojava. Vzorčni primeri so ponavadi tiste naravne znamenitosti, ki so redkost ali pa so izjemno značilen primer delovanja narave. Zaradi te vsebine so posebej pomembni za poučno-vzgojno dejavnost, kar pa pomeni za turiste, ki jih ne zanima le doživljajska privlačnost temveč tudi "notranja" vrednost, to so procesi oziroma načini delovanja naravnih sil.
- Na tej osnovi smo izločili le tiste naravne znamenitosti, ki po teh merilih nedvomno izstopajo iz obširnega inventarja vseh naravnih znamenitosti. Gre torej za lokalitete, ki so posebej pomemben del primarne turistične ponudbe Slovenije in imajo (v prostorskem smislu) širšo privlačnost ter pomeni široko vplivno območje ne samo okrog naših, temveč tudi sosednjih tujih turističnih krajev in matičnih izhodišč turističnih potovanj. Njihova razporeditev je razvidna iz tabelaričnega in kartografskega gradiva.

PROSTORSKA ZASNOVA TURIZMA

POMEMBNEJŠI TURISTIČNI KRAJI

Število ležišč 1996

Turistični kraji v ožjem smislu

- zdraviliški
- obmorski
- gorski in drugi turistični kraji

turistični kraji v širšem smislu

-

REKREACIJSKA INFRASTRUKTURA

- pokrajinska območja posebej ustrezna za planinstvo in izletništvo
- doline posebej ustrezne za spoznavanje in uživanje narave
- večje sklenjene gozdne površine
- pokrajinska območja vinskih turističnih cest
- usmerjevalne vinske ceste
- rečni odseki posebej primerni za čolnarjenje na divjih vodah
- urejena kopališča ob kopališko ustrežnejših jezerih

Urejena smučišča za alpsko smučanje - stopnje ustreznosti:

- I.
- II.
- III.
- IV.

TURISTIČNO POSEBEJ PRIVLAČNI SPOMENIKI NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

- naravni spomeniki
- kulturni in zgodovinski spomeniki
- gradovi
- muzeji

Turistično pomembnejši naravni spomeniki v Sloveniji

številka na karti	ime naravnega spomenika	vrsta naravnega spomenika	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
1	Čaven - Kucelj	B	030	Ravne (Črniče)	001	Ajdovščina
2	Črna prst	B	057	Stržišče	128	Tolmin
3	Golica	B	011	Planina pod Golico	041	Jesenice
4	Jelenk	B	002	Bovec	006	Bovec
5	Kopitnik	B	043	Obrežje pri Zidanem mostu	057	Laško
6	Polhograjska gora	B	025	Polhov Gradec	021	Dobrova - Horjul - Polhov Gradec
7	Begunjščica	B	020	Podljubelj	131	Tržič
8	Boč	B	102	Studenice	113	Slovenska Bistrica
9	Čezsoča	B	003	Čezsoča	006	Bovec
10	Črni vrh	B	006	Črni vrh	021	Dobrova - Horjul - Polhov Gradec
11	Hum	B	029	Laško	057	Laško
12	Jezerški vrh	B	016	Zgornje Jezersko	095	Preddvor
13	Korošica	B	024	Kamniška Bistrica	043	Kamnik
14	Krn - Rdeči rob	B	004	Drežnica	046	Kobarid
15	Mala lazna	B	029	Predmeja	001	Ajdovščina
16	Mangrt	B	011	Strmec na Predelu	006	Bovec
17	Nanos	B	013	Podnanos	136	Vipava
18	Polhograjska grmada	B	027	Pristava pri Polhovem Gradcu	021	Dobrova - Horjul - Polhov Gradec
19	Skalnica	B	039	Solkan	084	Nova Gorica
20	Kum	B	040	Podkum	142	Zagorje ob Savi
21	Slavnik	B	065	Podgorje	050	Koper
22	Brusnice	B	165	Ratež	085	Novo mesto
23	Goteniški Snežnik	B	030	Gotenica	048	Kočevje
24	Lisca	B	077	Razbor	110	Sevnica
25	Mrzlica	B	004	Čeče	034	Hrastnik
26	Peca	B	008	Topla	016	Črna na Koroškem
27	Plešivec	B	003	Javorje	016	Črna na Koroškem
28	Porezen	B	017	Poče	014	Cerkno
29	Trebuša	B	007	Dolenja Trebuša	128	Tolmin
30	Velika in Mala Kopa	B	003	Golavabuka	112	Slovenj Gradec
31	Veliko Kozje	B	085	Zidani most	057	Laško
32	Negova	B	023	Negova	029	Gornja Radgona
33	Slivnica	B	038	Slivnica pri Mariboru	070	Maribor
34	Krvavica	B	043	Miklavž pri Taboru	145	Žalec
35	Smrečje	B	029	Predmeja	001	Ajdovščina

številka na karti	ime naravnega spomenika	vrsta naravnega spomenika	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
36	Žejna dolina	B	015	Rovtarske Žibrše	064	Logatec
37	Mali Goljak	B	029	Predmeja	001	Ajdovščina
38	Sabotin	B	031	Podsabotin	007	Brda
39	Vremščica	B	010	Gabrče	019	Divača
40	Črni Kal	B	020	Črni Kal	050	Koper
41	Lijak	B	001	Ajševica	084	Nova Gorica
42	Draga	B	010	Kremenica	037	Ig
43	slap Rinka	HG	003	Logarska dolina	067	Luče
44	slap Savica	HG	022	Ukanc	004	Bohinj
45	slapova v Gozd Martuljku	HG	003	Gozd Martuljek	053	Kranjska Gora
46	izvir Soče	HG	012	Trenta	006	Bovec
47	slap Boka	HG	013	Žaga	006	Bovec
48	slap Peričnik	HG	006	Mojstrana	053	Kranjska Gora
49	slap Balunjača	HG	028	Jelovec	113	Slovenska Bistrica
50	izvir Krke s Krško jamo	HG	027	Gradiček	039	Ivančna Gorica
51	izvir Ponikva - Vrh peč	HG	040	Dolenje Ponikve	130	Trebnje
52	izvir Ljubljanice	HG	018	Verd	140	Vrhnika
53	izvir Luknja	HG	159	Prečna	085	Novo mesto
54	izvir Malni	HG	020	Planina	094	Postojna
55	izvir in kanjon Glinščice	HG	012	Klanec pri Kozini	035	Hrpelje-Kozina
56	izvir Rakitnice	HG	062	Rakitnica	104	Ribnica
57	slap Palenk	HG	003	Logarska dolina	067	Luče
58	slap Škaf	HG	003	Logarska dolina	067	Luče
59	izvir Ribnice	HG	078	Zadolje	104	Ribnica
60	slap Govic	HG	022	Ukanc	004	Bohinj
61	slap Šum	HG	045	Zgornja Besnica	052	Kranj
62	izvir Vipave	HG	018	Vipava	136	Vipava
63	Soška korita - Velika korita	HGp	026	Koritnica	128	Tolmin
64	Otočec - Struga	HGp	138	Otočec	085	Novo mesto
65	Vintgar	HGp	011	Podhom	003	Bled
66	Velunja peč	HGp	013	Paški Kozjak	133	Velenje
67	Dvor - Žužemberk	HGp	240	Žužemberk	085	Novo mesto
68	Falska peč	HGp	005	Fala	108	Ruše
69	Pekel	HGp	003	Brezovica pri Borovnici	005	Borovnica
70	Igla	HGp	009	Robanov Kot	067	Luče
71	korita Mlinarice	HGp	012	Trenta	006	Bovec
72	korita pri Klužah	HGp	026	Koritnica	128	Tolmin

številka na karti	ime naravnega spomenika	vrsta naravnega spomenika	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
73	korita Tolminke	HGp	070	Zatolmin	128	Tolmin
74	Predaselj	HGp	024	Kamniška Bistrica	043	Kamnik
75	Gračnica	HGp	016	Gračnica	057	Laško
76	bolnica Franja	HGp	005	Dolenji Novaki	014	Cerkno
77	Kosca	HGp	061	Metnaj	039	Ivančna Gorica
78	Kadice	HGp	083	Žimarice	104	Ribnica
79	Blejski otok	G	001	Bled	003	Bled
80	Postojnski jamski sistem	Gp	021	Postojna	094	Postojna
81	Rakov Škocjan	Gp	046	Rakov Škocjan	013	Cerknica
82	Škocjanske jame	Gp	027	Škocjan	019	Divača
83	Lipiška jama	Gp	027	Lipica	111	Sežana
84	Predjamski jamski sistem	Gp	022	Predjama	094	Postojna
85	jama Vilenica	Gp	028	Lokev	111	Sežana
86	Križna jama	Gp	036	Podlož	065	Loška dolina
87	jama Ledenica	Gp	047	Kočevje	048	Kočevje
88	jama Medvedjak	Gp	016	Markovščina	035	Hrpelje - Kozin
89	Huda luknja s Tisnikom	Gp	002	Gornji Dolič	076	Mislinja
90	jama Dimnice	Gp	016	Markovščina	035	Hrpelje - Kozina
91	jama Mačkovice	Gp	008	Laze	064	Logatec
92	Planinska jama	Gp	020	Planina	094	Postojna
93	Taborska jama	Gp	057	Velike Lipljene	032	Grosuplje
94	Želetova jama	Gp	023	Prestranek	094	Postojna
95	Divaška jama	Gp	005	Divača	019	Divača
96	Francetova jama	Gp	015	Dolenji Lazi	104	Ribnica
97	jama Pekel	Gp	053	Podlog v Savinjski dolini	145	Žalec
98	Kostanjeviška jama	Gp	083	Kostanjevica na Krki	054	Krško
99	jame pod Babjim zobom	Gp	009	Obrne	003	Bled
100	Velika in Mala Karlovica	Gp	012	Dolenja vas	013	Cerknica
101	Alpinum Julijana	Son	012	Trenta	006	Bovec
102	Volčji potok	Son	100	Volčji potok	043	Kamnik
103	mestni park Maribor	Son	020	Maribor	070	Maribor
104	Tivoli	Son	011	Ljubljana	061	Ljubljana
105	Rogaška Slatina	Son	024	Rogaška Slatina	106	Rogaška Slatina
106	dolina Triglavskih jezer	Nr	022	Ukanc	004	Bohinj
107	Iška	Nr	006	Iška	037	Ig
108	Snežnik	Nr	047	Snežnik	038	Ilirska Bistrica
109	Mala Pišnica	Nr	004	Kranjska Gora	053	Kranjska Gora

številka na karti	ime naravnega spomenika	vrsta naravnega spomenika	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
110	Pohorska barja	Nr	012	Lovrenc na Pohorju	108	Ruše
111	Zelenci	Nr	008	Rateče	053	Kranjska Gora
112	Strunjan	Nr	010	Strunjan	090	Piran
113	Dojice	Nr	018	Goričice	013	Cerknica
114	Pečke	Nr	149	Podhosta	085	Novo mesto
115	Šumik	Nr	019	Smolnik	108	Ruše
116	Pokljuška soteska, Pokljuška luknja	HG	006	Krnica	003	Bled
117	Bohinjsko jezero	HG	017	Ribčev Laz	004	Bohinj
118	izvir Kropa	HG	020	Stara Fužina	004	Bohinj
119	Šmarna gora		026	Vikrče	071	Medvode
120	Cerkniško jezero	HG	009	Cerknica	013	Cerknica
121	Planina pod Golico	B	011	Planina pod Golico	041	Jesenice
122	Unška koliševka	Gp	059	Unec	013	Cerknica
123	krajinski park Strunjan	Son	010	Strunjan	090	Piran
124	Črno jezero	Nr	053	Lukanja	113	Slovenska Bistrica
125	dolina Zadnjice	HGp	012	Trenta	006	Bovec
126	Soška korita - korita pri Kršovcu	HGp	026	Koritnica	128	Tolmin
127	Kobariška soteska	HGp	010	Kobarid	046	Kobarid
128	Tominčev slap	HG	020	Podljubelj	131	Tržič
129	Dolžanova soteska	HGp	005	Čadovlje pri Tržiču	131	Tržič
130	Divje jezero	HG	009	Idrija	036	Idrija
131	Snežna jama	Gp	011	Strmec	067	Luče
132	Matkov kot	HGp	003	Logarska dolina	067	Luče

Obrazložitev in utemeljitev 5. smotra in ciljev

Med turistične motive, ki pridobivajo na pomenu, sodijo tudi kulturni nagibi, ki jih pogojuje želja po spoznavanju drugih pokrajin in njihovih kulturnih stvaritev. Turistična potovanja pri katerih je v ospredju zadovoljevanje kulturnih motivov, se usmerjajo k naravno ali družbeno privlačnim pokrajinam ter njihovim posameznim objektom. Tako privlačnost imajo tudi kulturni in zgodovinski spomeniki.

Turistična privlačnost obravnavanih spomenikov je različna. Nekateri, posebej pomembni spomeniki, so poglavitni cilj mednarodnih, drugi le regionalnih turističnih potovanj. Posebej pomembni spomeniki imajo samostojno turistično privlačnost, kar pomeni, da so poglavitni cilji turističnih potovanj oziroma, da se prav zaradi njih in k njim usmerjajo turisti. Manj pomembni spomeniki so običajno dodatne privlačne lokacije, kar pomeni, da jih turisti obiščejo na potovanju, ki je primarno namenjeno oziroma motivirano z drugimi nagibi. Vendar so tudi taki, relativno manj pomembni spomeniki, za okolico turističnih krajev pomembni, saj jih turisti ogledujejo oziroma spoznavajo med preživljanjem počitnic, v okviru tako imenovanih sekundarnih izletniških potovanj. Lahko pa se ustavljajo zaradi njih tudi med prehajanjem (tranzitiranjem) določene regije, na poti k poglavitnemu turističnemu cilju.

Kulturni in zgodovinski spomeniki v Sloveniji so pomembni predvsem za izletniška turistična potovanja, najsibo iz naših mest in mest sosednjih dežel, pa tudi za sekundarna izletniška potovanja gostov bližnjih slovenskih in tujih turističnih krajev.

Kulturni in zgodovinski spomeniki imajo spomeniško vrednost, ki temelji na zgodovinski izpovednosti (spomenik priča ali dokumentira zgodovinsko obdobje, ali dogodke ali umetnostni slog), čas nastanka (starost) in je znanstveni dokument.

Turiste pa ne zanima le spomeniška vrednost pač pa tudi zunanja privlačnost, ki lahko pomembno vpliva na doživljanje spomenika. Za doživljajsko privlačnost spomenika so posebej pomembne naslednje njegove lastnosti: nenavadna ali zanimiva oblika, monumentalnost (velik format, razsežnost, velikopotezno oblikovanje), izjemna lega, ohranjenost in okoliška pokrajina, ki ga obdaja.

Posamezni spomeniki imajo lahko visoko spomeniško vrednost, zaradi majhne doživljajske zmožnosti pa razmeroma nizko turistično privlačnost (npr. zasuto arheološko najdišče, propadajoč ali nedostopen spomenik, spomenik z

majhnim detajlom, ki je sicer spomeniško zelo pomemben). Na drugi strani pa imajo lahko posamezni spomeniki relativno majhno spomeniško vrednost, vendar so turistično močno privlačni predvsem zaradi visoke doživljajske vrednosti (npr. ostanek gradu na izraziti razgledni legi).

Na podlagi navedenega smo iz obširnega seznama najpomembnejših nepremičnih kulturnih spomenikov izdvojili tiste, ki izstopajo zaradi svoje turistične privlačnosti. Izbor je temeljil na vrednotenju pri katerem smo upoštevali merila (kriterije), ki so posebej pomembni za turistično privlačnost.

Upoštevali smo naslednja merila:

- Privlačnost lege:
 - lega glede na razglednost,
 - povezanost lege z privlačnimi naravnimi pokrajinskimi sestavinami neposredne okolice.

To merilo temelji na dejstvu, da je doživljajski vtis spomenika močnejši, če je lociran na razgledni lokaciji ali v območju, ki izstopa po svoji naravni privlačnosti (npr. lokacija v steni, na otoku, na obali).

- Urejenost okolice. Praviloma je doživljajsko ugodje večje, če je spomenik v urejeni, najsaj bo mestni ali tudi prijazni, nezanemarjeni, izvenmestni pokrajini.
- Stanje oz. vzdrževanost. Ta kriterij temelji na predpostavki, da ima vzdrževan in nepropadajoč spomenik višjo turistično privlačnost kot propadajoč in zanemarjen objekt.
- Velikost, razsežnost, oblika. Nekateri spomeniki so posebej privlačni oziroma naredo na turista močan vtis predvsem s svojo momentalnostjo. To merilo pri nekaterih spomenikih ni bilo pomembno, saj je lahko privlačnost velika kljub njihovi majhnosti.
- Urejenost in dostopnost za javnost. Za turizem je posebej pomembno, da si je spomenik možno ogledati ne samo "z razdalje" temveč hkrati tudi njegovo notranjost. Pri tem se privlačnost poveča, če so v spomeniku urejene, za obiskovalce zanimive razstavne zbirke. Nasprotno je spomenik turistično nezanimiv, če je za javnost zaprt oziroma so v njem dejavnosti, ki onemogočajo ogled.

- Pričevalna vrednost. To merilo je pomembno za izločanje tistih spomenikov, ki so turistično nezanimivi, čeprav imajo velik spomeniški pomen. Taki spomeniki so objekti ali nahajališča s pragmenti, katerih zgodovinska izpovednost in vrednost za znanost je pomembna toda njihova doživljajska zmožnost je za turiste majhna.

Seznam turistično posebej privlačnih spomenikov ni "zaprt". Z vzdrževalnimi, obnovitvenimi oziroma sestavracijskimi posegi se lahko privlačnost spomenika spremeni iz turistično nezanimivega v zelo zanimivega. Na tako spremembo lahko vpliva tudi nova funkcija spomenika (npr. iz kaznilnice v muzej). Zato se številčnost turistično privlačnih spomenikov z vlaganji v njihovo obnovo, z urejanjem novih kulturnih funkcij v njih ter z odpiranjem javnosti, povečuje.

Za ponudbo posameznih turističnih krajih so, poleg turistično najpomembnejših, ki jih vsebuje karta in seznam, nedvomno pomembni tudi turistično relativno manj privlačni. Turisti med preživljanjem počitnic, še posebej ob slabem vremenu, radi obiskujejo tudi take spomenike, ki imajo le oziroma predvsem "lokalni pomen". Taki spomeniki lahko postanejo pomembnejši del krajevne ali regionalne turistične ponudbe zlasti, če so vključeni v organiziran program ponudbe (organizirana sekundarna izletniška potovanja).

Inventar turistično posebej pomembnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov na podlagi predhodno omenjenih meril je razviden iz priloženega tabelarnega in kartografskega gradiva. Razporeditev teh spomenikov kaže, da sorazmerno velik del ni v bližnji okolici turističnih središč v ožjem smislu. Vsled tega je toliko pomembnejše njihovo programirano oziroma organizirano trženje.

Turistično pomembnejši kulturni in zgodovinski spomeniki

številka na karti	ime kulturnega spomenika	vrsta kulturnega spomenika	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
1	Bled	AS	001	Bled	003	Bled
2	Potočka zijalka	AS	005	Podolševa	067	Luče
3	Vranje pri Sevnici	AS	103	Vranje	110	Sevnica
4	Celje - Staro mesto, Miklavški hrib	AS	001	Celje	011	Celje
5	Drnovo	AS	089	Libna	054	Krško
6	Šempeter v Savinjski dolini	AS	075	Šempeter v Savinjski dolini	145	Žalec
7	Ljubljana	AS	011	Ljubljana	061	Ljubljana
8	Ptuj - Hajdina	AS	026	Zgornja Hajdina	096	Ptuj
9	Jama - Predjama	AS	022	Predjama	094	Postojna
10	Most na Soči	AS	036	Most na Soči	128	Tolmin
11	Franja - Novaki	ZS	005	Dolenji Novaki	014	Cerkno
12	Rog	ZS	096	Rajhenav	048	Kočevje
13	Podljubelj	ZS	020	Podljubelj	131	Tržič
14	Ptujska Gora	SS	020	Ptujska Gora	069	Majšperk
15	Nova Štifta	SS	050	Nova Štifta	104	Ribnica
16	Olimje pri Podčetrtku	SS	030	Sopotje	092	Podčetrtek
17	Črngrob	SS	009	Črngrob	122	Škofja Loka
18	Piran	SS	006	Piran	090	Piran
19	Stična	SS	100	Stična	039	Ivančna Gorica
20	Kamnica pri Mariboru	SS	015	Kamnica	070	Maribor
21	Leše nad Prevaljami	SS	010	Leše	103	Ravne - Prevalje
22	Ptuj - cerkev sv. Jurija	SS	016	Ptuj	096	Ptuj
23	Šmarje pri Jelšah	SS	049	Predenca	124	Šmarje pri Jelšah
24	Šmarna gora	SS	026	Vikrče	071	Medvode
25	Sv. Primož nad Kamnikom	SS	010	Črna pri Kamniku	043	Kamnik
26	Grad pri Slovenj Gradcu	SS	012	Slovenj Gradec	112	Slovenj Gradec
27	Dvor pri Polhovem Gradcu	SS	010	Dvor pri Polhovem Gradcu	021	Dobrova - Horjul - Polhov Gradec
28	Hrastovlje	SS	034	Hrastovlje	050	Koper
29	Sv. Janez v Bohinju	SS	017	Ribčev Laz	004	Bohinj
30	Krtina - c. sv. Lenarta	SS	020	Krtina	023	Domžale
31	Novo mesto - Kapiteljska cerkev	SS	132	Novo mesto	085	Novo mesto
32	Selo	SS	024	Selo	078	Moravske toplice
33	Velesovo	SS	025	Velesovo	012	Cerklje na Gorenjskem
34	Gornji Grad	SS	004	Gornji Grad	030	Gornji Grad
35	Vuzenica	SS	005	Vuzenica	141	Vuzenica

številka na karti	ime kulturnega spomenika	vrsta kulturnega spomenika	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
36	Sladka Gora	SS	054	Sladka Gora	124	Šmarje pri Jelšah
37	Suha	SS	046	Suha	122	Škofja Loka
38	Nadlesk pri Starem trgu pri Ložu	SS	030	Nadlesk	065	Loška dolina
39	Svete gore nad Bistrico ob Sotli	SS	001	Bistrica ob Sotli	092	Podčetrtek
40	Ptuj - bivši dominikanski samostan	SS	016	Ptuj	096	Ptuj
41	Bled - otok	SS	001	Bled	003	Bled
42	Kostanjevica na Krki	SS	083	Kostanjevica na Krki	054	Krško
43	Koritno nad Oplotnico	SS	036	Koritno nad Oplotnico	113	Slovenska Bistrica
44	Slovenske Konjice - c. sv. Jurija	SS	036	Slovenske Konjice	114	Slovenske Konjice
45	Kronska gora pri Dravogradu	SS	005	Dravograd	025	Dravograd
46	Turnišče v Prekmurju	SS	004	Turnišče	123	Turnišče
47	Sveti trije kralji v Slov. Goricah	SS	056	Sv. trije kralji v Slov. Goricah	058	Lenart
48	Zgornja Draga	SS	136	Zgornja Draga	039	Ivančna Gorica
49	Slovenska Bistrica	SS	087	Slovenska Bistrica	113	Slovenska Bistrica
50	Tunjice pri Kamniku	SS	091	Tunjice	043	Kamnik
51	Šentrupert na Dolenjskem	SS	177	Šentrupert	130	Trebnje
52	Sveto pri Komnu	SS	024	Sveto	049	Komen
53	Gosteče pri Škofji Loki	SS	019	Gosteče	122	Škofja Loka
54	Jurklošter	SS	020	Jurklošter	057	Laško
55	Britof ob Idriji	SS	013	Lig	044	Kanal
56	Spodnja Muta	SS	003	Muta	081	Muta
57	Črngrub - Rdeče znamenje	SS	009	Črngrub	122	Škofja Loka
58	Martijanci	SS	015	Martijanci	078	Moravske toplice
59	Špitalič pri Slovenskih Konjicah	SS	047	Špitalič pri Slov. Konjicah	114	Slovenske Konjice
60	Groblje pri Domžalah	SS	031	Rodica	023	Domžale
61	Pleterje	SS	048	Šmarje	119	Šentjernej
62	Ljubljana - c. sv. Trojice	SS	001	Ljubljana	061	Ljubljana
63	Kranj - ž.c. sv. Kancjana	SS	014	Kranj	052	Kranj
64	Koper	SS	014	Koper	050	Koper
65	Trenta	US	012	Trenta	006	Bovec
66	Prem	US	040	Prem	038	Ilirska Bistrica
67	Studor v Bohinju	US	021	Studor v Bohinju	004	Bohinj
68	Velika planina	US	095	Velika planina	043	Kamnik
69	Šentviška Gora	US	058	Šentviška Gora	128	Tolmin
70	Podsreda	US	010	Podsreda	051	Kozje
71	Stari trg ob Kolpi	US	094	Stari trg ob Kolpi	017	Črnomelj
72	Šentjanž nad Dravčami	US	004	Šentjanž nad Dravčami	141	Vuzenica

številka na karti	ime kulturnega spomenika	vrsta kulturnega spomenika	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
73	Črni Kal	US	020	Črni Kal	050	Koper
74	Jamnica	US	028	Zgornja Jamnica	103	Ravne - Prevalje
75	Koštabona	US	044	Koštabona	050	Koper
76	Planina	US	020	Planina	094	Postojna
77	Krkavče	US	046	Krkavče	050	Koper
78	Padna	US	004	Padna	090	Piran
79	Podkoren	US	007	Podkoren	053	Kranjska Gora
80	Kropa - Vigenc	TS	015	Kropa	102	Radovljica
81	Kropa - Talična peč	TS	015	Kropa	102	Radovljica
82	Idrija - klavže	TS	009	Idrija	036	Idrija
83	Idrija - poslopje Autonijevega rova	TS	009	Idrija	036	Idrija
84	Studor - skupina kozolcev	TS	021	Studor v Bohinju	004	Bohinj
85	Fužinske planine	US	020	Stara Fužina	004	Bohinj
86	Celje	US	003	Celje	011	Celje
87	Miklavški hrib - c. sv. Miklavža	SS	003	Celje	011	Celje
88	Kamnik - staro mesto	US	023	Kamnik	043	Kamnik
89	Koper - staro mesto	US	014	Koper	050	Koper
90	Kranj - staro mestno jedro	US	014	Kranj	052	Kranj
91	Kranj - c. sv. Boštjana, Fabijana in Rok	SS	014	Kranj	052	Kranj
92	Sv. Jošt nad Kranjem	SS	038	Sveti Jošt nad Kranjem	052	Kranj
93	Kobilarna	ZS	027	Lipica	111	Sežana
94	Ljubljana - mestno jedro	US	011	Ljubljana	061	Ljubljana
95	Maribor - mestno jedro	US	020	Maribor	070	Maribor
96	Kostanjevica	SS	026	Nova Gorica	084	Nova Gorica
97	Sveta gora	SS	039	Solkan	084	Nova Gorica
98	Šmartno v Brdih	US	039	Šmartno	007	Brda
99	Novo mesto	US	132	Novo mesto	085	Novo mesto
100	Baza 20	ZS	151	Podstenice	085	Novo mesto
101	Piran	US	006	Piran	090	Piran
102	Ptuj	US	016	Ptuj	096	Ptuj
103	Škocjan - c. sv. Kancijana	SS	027	Škocjan	019	Divača
104	Škofja Loka	US	051	Škofja Loka	122	Škofja Loka
105	Križna Gora - c. sv. Križa	SS	024	Križna Gora	122	Škofja Loka
106	Suha	US	046	Suha	122	Škofja Loka
107	Planica - smučarske skakalnice	TS	008	Rateče	053	Kranjska Gora
108	Samostan Bistra	SS	002	Bistra	140	Vrhnika
109	Izola	US	004	Izola	040	Izola

številka na karti	ime kulturnega spomenika	vrsta kulturnega spomenika	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
110	Areh - c. sv. Areha	SS	039	Slivniško Pohorje	070	Maribor
111	Gora Oljka - c. sv. Križa	SS	005	Podgora	125	Šmartno ob Paki
112	Limbarska gora - c. sv. Valentina	SS	019	Limbarska gora	077	Moravče
113	Kostnica italijanskih vojakov	ZS	010	Kobarid	046	Kobarid
114	Cerkev sv. Duha na Javorcih	SS	070	Zatolmin	128	Tolmin
115	Žalostna Mati Božja	SS	006	Kamnik pod Krimom	008	Brezovica
116	Idrijske klože	TS	010	Idrijska Bela	036	Idrija
117	Štanjel	US	028	Štanjel	049	Komen
119	Ajdna	AS	014	Potoki	041	Jesenice
119	Liznjekova hiša	ES	004	Kranjska Gora	053	Kranjska Gora
120	oljarna v Tonini hiši	ES	001	Dragonja (Goreli)	090	Piran
121	Širčeva hiša	ES	099	Žalec	145	Žalec
122	Kmečki muzej	ES	198	Vesela gora -Brinje	130	Trebnje
123	Usnjarna Tomaža Godca	ES	002	Bohinjska Bistrica	004	Bled
124	Jenkova kasarna	ES	016	Zgornje Jezersko	095	Preddvor
125	Plavčeva hiša (muzej)	ES	029	Železniki	146	Železniki
126	Ketišev mlin (oljarna bučnega olja)	ES	002	Benedikt v Slov. Goricah	058	Lenart
127	Škoparjeva kmečka hiša	ES	051	Škofja Loka	122	Škofja Loka
128	muzej v naravi	ES	005	Rogatec	107	Rogatec
129	Kavčnikova dimnica	ES	011	Zavodnje	126	Šoštanj
130	kašča - muzej Antona Jamnika	ES	007	Radmirje	062	Ljubno
131	živa lončarska tradicija	ES	059	Prigorica (Ribnica)	104	Ribnica
132	Jurčičeva rojstna hiša in Krjavljeva bajta	ES	065	Muljava	039	Ivančna Gorica
133	mlin na Muri	ES	066	Vučja vas	063	Ljutomer

- AS arheološki
ES etnološki
SS sakralni
TS tehnološki
US urbanistični
ZS zgodovinski

Turistično pomembnejši muzeji in galerije

številka na karti	ime muzeja ali galerije	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
1	Planšarski muzej	020	Stara Fužina	004	Bohinj
2	Muzej Kamnik - Grad Zaprice	023	Kamnik	043	Kamnik
3	Gorenjski muzej	052	Kranj	052	Kranj
4	Mestni muzej	011	Ljubljana	061	Ljubljana
5	Narodni muzej	011	Ljubljana	061	Ljubljana
6	Narodna galerija	011	Ljubljana	061	Ljubljana
7	Muzej novejše zgodovine	011	Ljubljana	061	Ljubljana
8	Pokrajinski muzej	020	Maribor	070	Maribor
9	Pokrajinski muzej	006	Murska Sobota	080	Murska Sobota
10	Goriški muzej	016	Kromberk	084	Nova Gorica
11	Dolenjski muzej	132	Novo mesto	085	Novo mesto
12	Solinarski muzej	009	Sečovelje (soline)	090	Piran
13	Pokrajinski muzej	016	Ptuj (grad)	096	Ptuj
14	Loški muzej	051	Škofja Loka (grad)	122	Škofja Loka
15	Muzej Železarne Jesenice	007	Jesenice	041	Jesenice
16	Kovaški muzej	015	Kropa	102	Radovljica
17	Muzej neevropskih kultur	006	Goričane (dvorec)	071	Medvode
18	Tehniški muzej Slovenije	002	Bistra	140	Vrhnika
19	Kobariški muzej	010	Kobarid	046	Kobarid
20	Mestni muzej Idrija	009	Idrija (grad Gewerkenegg)	036	Idrija
21	Velenjski muzej	024	Velenje	133	Velenje
22	Koroški pokrajinski muzej	012	Slovenj Gradec	112	Slovenj Gradec
23	Muzej talcev	001	Begunje na Gorenjskem	102	Radovljica
24	Blejski otok	001	Bled	003	Bled
25	muzejska zbirka na Blejskem gradu	001	Bled	003	Bled
26	Valvasorjev grad Bogenšperk	019	Dvor pri Bogenšperku	060	Litija
27	Posavski muzej	012	Brežice	009	Brežice
28	Pokrajinski muzej Celje	003	Celje	011	Celje
29	Baza 20	151	Podstenice	085	Novo mesto
30	Pokrajinski muzej Koper	041	Koper	050	Koper
31	Galerija Božidar Jakac	083	Kostanjevica na Krki	054	Krško
32	Moderna galerija	001	Ljubljana	061	Ljubljana
33	Belokrajinski muzej	037	Metlika	073	Metlika
34	Trentarska muzejska zbirka	012	Trenta	006	Bovec
35	muzejska zbirka Grad Kromberk	016	Kromberk	084	Nova Gorica
36	Partizanska bolnišnica Franja	005	Dolenji Novaki	014	Cerkno

številka na karti	ime muzeja ali galerije	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
37	Pomorski muzej Sergej Mašera	006	Piran	090	Piran
38	Čebelarški muzej	034	Radovljica	102	Radovljica
39	Ribniški muzej	054	Ribnica	104	Ribnica
40	Antični park Šempeter	075	Šempeter v Savinjski dolini	145	Žalec
41	Tolminska muzejska zbirka	060	Tolmin	128	Tolmin
42	Tržiški muzej	030	Tržič	131	Tržič
43	Triglavski narodni park	001	Bled	003	Bled
44	Muzejska zbirka v Gornjem Gradu	004	Gornji Grad	030	Gornji Grad
45	Muzej Kočevje	047	Kočevje	048	Kočevje
46	Slovenski etnografski muzej	011	Ljubljana	061	Ljubljana
47	Slovenski gasilski muzej	037	Metlika	073	Metlika
48	Steklarska zbirka v grad Podsreda	010	Podsreda	051	Kozje
49	Predjamski grad	022	Predjama	094	Postojna
50	Delavski muzej	018	Ravne na Koroškem	103	Ravne - Prevalje
51	Rudarski muzej	002	Črna na Koroškem	016	Črna na Koroškem
52	Slovenski verski muzej	100	Stična	039	Ivančna Gorica
53	Revirski muzej	014	Trbovlje	129	Trbovlje

Turistično pomembnejši gradovi

številka na karti	ime gradu	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
1	Begunje, dvorec	001	Begunje na Gorenjskem	102	Radovljica
2	Beltinci dvorec	001	Beltinci	002	Beltinci
3	Betnava, dvorec	020	Maribor	070	Maribor
4	Bistra, dvorec	002	Bistra	140	Vrhnika
5	Bizeljsko, grad	135	Orešje	085	Novo mesto
6	Bled, grad	001	Bled	003	Bled
7	Bogenšperk, grad	019	Dvor pri Bogenšperku	060	Litija
8	Borl, grad	004	Dolane	028	Gorišnica
9	Brdo pri Kranju, grad	029	Predoslje	052	Kranj
11	Brestanica, grad	009	Brestanica	054	Krško
12	Brežice, grad	012	Brežice	009	Brežice
13	Cekinov grad, dvorec	001	Ljubljana	061	Ljubljana
14	Celje, grad	001	Celje	011	Celje
15	Celje, spodnji grad	001	Celje	011	Celje
17	Črni Kal, grad	020	Črni Kal	050	Koper
18	Čušperk, grad	007	Čušperk	032	Grosuplje
19	Dobrovo, grad	010	Dobrovo	007	Brda
20	Dornava, dvorec	003	Dornava	024	Dornava
21	Fužine, grad	011	Ljubljana	061	Ljubljana
22	Goričane, dvorec	006	Goričane	071	Medvode
23	Gornja Lendava, grad	004	Grad	056	Kuzma
24	Gornja Radgona, grad	006	Gornja Radgona	029	Gornja Radgona
26	Hmeljnik, grad	058	Gorenje Kamenje	085	Novo mesto
29	Hrib, dvorec	004	Hrib	095	Preddvor
30	Idrija, grad	009	Idrija	036	Idrija
31	Kamen, grad	001	Begunje na Gorenjskem	102	Radovljica
32	Kamnik, Mali grad	023	Kamnik	043	Kamnik
33	Kieselstein	014	Kranj	052	Kranj
34	Kluže, bovški grad	004	Kal - Koritnica	006	Bovec
35	Konjice, grad	005	Zgornja Pristava	114	Slovenske Konjice
36	Kostel, grad	052	Kostel	048	Kočevje
37	Kromberk, grad	016	Kromberk	084	Nova Gorica
38	Laško, grad	029	Laško	084	Laško
41	Ljubljana, grad	001	Ljubljana	061	Ljubljana
40	Lendava, grad	017	Lendava	059	Lendava
42	Lož, grad	024	Lož	065	Loška dolina

številka na karti	ime gradu	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
43	Maribor, mestni grad	020	Maribor	070	Maribor
45	Metlika, grad	037	Metlika	073	Metlika
46	Mirna, grad	116	Mirna	130	Trebnje
47	Mokrice, grad	058	Rajec	009	Brežice
48	Murska Sobota, grad	006	Murska Sobota	080	Murska Sobota
50	Olimje, dvorec	030	Sopote	092	Podčetrtek
51	Ormož, grad	041	Ormož	087	Ormož
52	Otočec, grad	138	Otočec	085	Novo mesto
53	Ozeljan, dvorec	029	Ozeljan	084	Nova Gorica
55	Podčetrtek, grad	018	Podčetrtek	029	Podčetrtek
56	Podsreda, grad	015	Podsreda	051	Kozje
57	Polhov Gradec, spodnji grad	025	Polhov Gradec	021	Polhov Gradec
58	Predjama, grad	022	Predjama	094	Postojna
59	Ptuj, grad	016	Ptuj	096	Ptuj
60	Radovljica, dvorec	034	Radovljica	102	Radovljica
61	Rakičan, dvorec	006	Murska Sobota	080	Murska Sobota
62	Ribnica, grad	064	Ribnica	104	Ribnica
63	Rifnik, grad	078	Rifnik	120	Šentjur pri Celju
64	Rihemberk, grad	005	Branik	084	Nova Gorica
65	Sava, dvorec	007	Jesenice	041	Jesenice
66	Sevnica, grad	081	Sevnica	110	Sevnica
67	Slovenj Gradec, grad	014	Stari trg	112	Slovenj Gradec
68	Slovenska Bistrica, grad	113	Slovenska Bistrica	087	Slovenska Bistrica
69	Smlednik, grad	015	Smlednik	071	Medvode
70	Snežnik, grad	019	Kozarišče	065	Loška dolina
71	Socerb, grad	081	Socerb	050	Koper
72	Soteska, dvorec	182	Soteska	085	Novo mesto
73	Stari grad, grad	232	Zagrad pri Otočcu	085	Novo mesto
74	Strmol, grad	007	Dvorje	012	Cerklje na Gorenjskem
75	Struga, grad	077	Gumberk	085	Novo mesto
76	Škofja Loka, grad	051	Škofja Loka	122	Škofja Loka
77	Štanjel, grad	028	Štanjel	049	Komen
78	Štatenberg, dvorec	105	Štatenberg	113	Slovenska Bistrica
79	Tolmin, grad	060	Tolmin	128	Tolmin
80	Turjak, grad	079	Turjak	134	Velike Lašče
81	Velenje, grad	024	Velenje	133	Velenje
82	Velika Nedelja, grad	071	Velika Nedelja	087	Ormož
83	Viltuš, dvorec	022	Spodnji Slemen	108	Ruše

številka na karti	ime gradu	šifra naselja	ime naselja (bližnje naselje)	šifra občine	ime občine
84	Vipava, grad	018	Vipava	136	Vipava
85	Vipavski Križ, grad	038	Vipavski Križ	001	Ajdovščina
86	Vitanje, stari grad	008	Vitanje	137	Vitanje
87	Vogrsko, dvorec	051	Vogrsko	084	Nova Gorica
88	Zaprice, dvorec	023	Kamnik	043	Nova Gorica
89	Zemono, dvorec	020	Vipava, Zemono	136	Vipava
90	Žužemberk, grad	240	Žužemberk	185	Novo mesto